

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΖ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ 140-ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΜΑΪΟΥ 1980 | ΑΡΙΘ. 10

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΟΙ

1. Αναμφιβόλως οί Θεολόγοι ἐπιστήμονες καί μάλιστα οί Καθηγηταί τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν ἐπιτελοῦν σπουδαῖον ἔργον συγγραφικόν καί διαφωτιστικόν, διεθνούς πολλάκις ἀναγνωρίσεως. Ἡρίθμῃσιν προχείρως χίλια καί πλέον ἔργα θεολογικά καί μελέτας αὐτοτελεῖς, μεταξύ τῶν ὁποίων καί διατριβάς σοβαρᾶς πράγματι ἐπιστημονικῆς καί πολλάκις πρωτοτύπου ἐρεύνης. Καί ἡ πρόχειρος αὕτη ἀρίθμησις μου ἀνάγεται εἰς τήν εἰκοσαετίαν 1960-1980. Ἐάν δέ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καί ὁ Περιοδικός ἐκκλησιαστικός τύπος, ὅπως καί τὰ δοκίμια, ἄρθρα ἢ φυλλάδια, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ψυχροσωτηριολογικῆς μορφῆς, ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλλάς ἔχει νὰ παρουσιάσῃ πλουσιωτάτην συγγραφικὴν θεολογικὴν καί ἐκκλησιαστικὴν παραγωγὴν. εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι σοβαρὰ θεολογικά συγγράμματα κρίνονται λίαν εὐμενῶς ὑπὸ τε τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων καί ὑπὸ τῶν ξένων. Τὸ γεγονός τοῦτο περιποιεῖ πράγματι τιμὴν οὐ μόνον εἰς τοὺς ἐπιστήμονας Θεολόγους συγγραφεῖς, ἀλλὰ καί εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καθόλου ἐπιστήμην τῆς Θεολογίας, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καί τὴν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν.

2. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὀφείλω νὰ ἐξάρω τὰ ἐπιτεύγματα οὐ μόνον τῶν λαϊκῶν ἐπιστημόνων Θεολόγων, ἀλλὰ καί τῶν δοκίμων συγγραφέων τῆς ἱεράτικῆς καθόλου τάξεως, μάλιστα δὲ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν. Ἀπαξάπαντες οἱ Ἱεράρχαι ἐκδίδουν Περιοδικά — τινὰ τούτων καί ἐπιστημονικῶς ἀξιόλογα —, ἀλλὰ καί φυλλάδια εὐρυτέρας ἀπληχῆσεως καί ἐπ' ὠφελεία τοῦ

ποιμνίου των, ἀρθρογραφοῦν δὲ πάντοτε καί εἰς τὰ ἐπίσημα Ἐκκλησιαστικά Περιοδικά, τὴν «Θεολογίαν», τὴν «Ἐκκλησίαν» καί τὸν «Ἐφημέριον». Οἱ νεώτεροι Θεολόγοι δύνανται ἐν ἀμετεωρίστῳ πνεύματι νὰ αἰσθάνωνται ἱκανοποίησιν διὰ τὰ πνευματικά των ἐπιτεύγματα. Στρέφοντες τὸ ὄμμα πρὸς τὸ παρελθόν, ἐνθυμοῦνται ὅσοι ἄξιοι εὐγνώμονες τὰ ἔργα τῶν προαπελθόντων σκαπανέων τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης. Ὅμως δεόν νὰ ὁμολογηθῆ, ὅτι ἡ συγγραφικὴ δραστηριότης τῶν νεωτέρων εἶναι πλουσιωτέρα ἐν πολλοῖς καί ἐν τισιν ἀξιολογωτέρα ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἐρευνητικῆς ἀπόψεως εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς Θεολογίας. Ἀσφαλῶς ἀξίζει νὰ λεχθῆ ὅτι οἱ νεώτεροι σκαπανεῖς τῆς Θεολογίας — κληρικοὶ καί λαϊκοὶ — φιλοτιμοῦνται νὰ πλουτίσουν τὰ πεδία τοῦ ἰδιαιτέρου κλάδου τῆς εἰδικότητός των κατὰ τρόπον λίαν ἀξιέπαινον. Οὕτω πως ἐλκύουν διὰ τῆς συγγραφικῆς των δραστηριότητος τὴν ἀνάλογον ἕκαστος ἀναγνώρισιν ἐκτιμήσεως ὑπὸ τε τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων, ἀλλὰ καί τῶν ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῷ προσώπῳ δὲ τούτων τιμᾶται καί θαυμάζεται καί ἡ ἐκθρέψασα τούτους Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία.

3. Ὁ πληθωρισμὸς οὗτος τῆς συγγραφικῆς θεολογικῆς παραγωγῆς καί ὁ ἐμφανιζόμενος ζῆλος τῶν νεωτέρων ἐπιστημόνων Θεολόγων, εἶναι καί ἀξιέπαινος καί ἀξιόθαύμαστος. εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἐμφανῆς ἡ ἀκμὴ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης παρ' ἡμῖν. εἶναι ἐμφανῆς ἡ πνευματικὴ ἀλκὴ τῶν νέων ἐπιστημόνων Θεολόγων εἰς ἐπιστημονικὰς ἐπιδόσεις καί εἰς παρουσίαν τοῦ ἑλληνορ-

θοδόξου πνεύματος ἐν ἀκαμάτω καὶ ἀκαταπαύστῳ ροῇ! Ἀλλὰ προκλητικόν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐνοχλητικόν προβάλλεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐρώτημα, ἀπαιτοῦν ἄμεσον ἀπάντησιν. Πόσοι ἄρα γε ἀναγινώσκουσι τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα τῶν Θεολόγων; Ἴσως εὖρη ποίαν τινὰ δικαιολογίαν ἢ ἀπάντησις, ὅτι ὁ ἐπιστήμων, ὁ οἰασδήποτε ἐπιστήμης ἐκπρόσωπος, ἐργάζεται καὶ συγγράφει ἀφορῶν οὐχὶ εἰς τὸ πολὺ κοινόν, ἀλλ' εἰς τὸ ὀλιγάριθμον εἰδικὸν ἐπιστημονικὸν κοινόν, τὸ δυνάμενον νὰ κρίνῃ τὴν ἀξίαν τῆς πρωτοτυπίας καὶ τῆς νέας προσφοράς τοῦ συγγραφέως πρὸς κατοχύρωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας καὶ γνώσεως τοῦ ἀντικειμένου του.

4. Τοῦτο εἶναι ἀληθές. Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὺς Θεολόγους, πέρα τῆς ἐπιστημονικῆς διακριβώσεως τοῦ ἐρευνωμένου θέματος, καθήκον ἔχομεν νὰ μεριμνῶμεν καὶ διὰ τὴν ἐπιωφελεία τῶν πολλῶν συγγραφικὴν μας παραγωγὴν. Οἱ μὴ θεολόγοι ἐπιστήμονες, μάλιστα δὲ οἱ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἐκπρόσωποι, ἀποβλέπουν μόνον εἰς τὴν τεκμηριώσιν καὶ ἀπόδειξιν τῆς ἐρεύνης των δι' ἔργων ἀπευθυνομένων εἰς τοὺς εὐαρίθμους εἰδικούς. Οἱ Θεολόγοι ὅμως δὲν ἐνδιαφέρονται μόνον διὰ τὸ εὐαρίθμον εἰδικὸν κοινόν, ἀλλ' ὀφείλουν νὰ μὴ παραμελοῦν καὶ τὸ καθήκον των, ὅπως ὀφελοῦν ὅσον πλείστους ἐκ τῶν χριστιανῶν, ἐφ' ὅσον διερευνοῦν θέματα, ἀναγόμενα εἰς τὰς ἀποκαλυπτικὰς τοῦ Εὐαγγελίου Ἀληθείας, ἐνδιαφέροντα πάντα χριστιανόν. Ὡς ἐκ τούτου διερωτώμεθα· πόσοι ἐκ τῶν ἔργων εἶναι οἱ ὀφελούμενοι; Πόσους ἄρα γε παρεκινήσαμεν εἰς ἀναζήτησιν νέων θέσεων τῶν θεολογικῶν μας ἀπόψεων ἢ θεωριῶν καὶ πόσους συνεκινήσαμεν ἢ ἐνισχύσαμεν εἰς τὰς πιστευτέας Ἀληθείας τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς μας;

5. Ἡ ἀπορία μεγεθύνεται, ὅταν προβληθῇ εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ ἐρώτημα· ἀπὸ μέρους ἀκόμη τῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν τῆς Θεολογίας, πόσοι ἐκινήθησαν ἐκ ζήλου διὰ νὰ ἀναγνώσουν τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας ἡμῶν, ἐκτὸς τῶν φοιτητικῶν ἐκείνων ἐγχειριδίων, τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν σπουδαστῶν μας, τὰ ὁποῖα φοιτη-

τικὰ βοηθήματα φιλοτιμεῖται νῦν ἡ Πολιτεία δι' ἐξόδων τῆς νὰ προμηθεύῃ εἰς τοὺς φοιτητὰς δωρεάν; Πιστεύω ὅτι τὸ ἐρώτημα τοῦτο θέτουν εἰς ἑαυτοὺς ἅπαντες οἱ θεραπευταὶ τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων τῆς Θεολογίας. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι πάντες ἀναγνωρίζομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναγνωστῶν τῶν ἐπιστημονικῶν θεολογικῶν ἔργων ἐκ τε τοῦ κύκλου τῶν φοιτητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ εὐρυτέρου κύκλου τῶν πιστῶν, μὴδὲ καὶ τῶν ἱερατικῶν ἐξαιρουμένων, εἶναι ἀσήμαντος! Καταλήγομεν ἐπομένως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ θεολογικὰ συγγράμματα ἐνδιαφέρουν μικρὸν ἀριθμὸν εἰδικῶν ἐπιστημόνων Θεολόγων καὶ ἴσως ἀσήμαντον ἀριθμὸν ἐκπροσώπων ἄλλων ἐπιστημῶν. Τὸ μόνον δὲ κέρδος, ὅπερ ὡς συγγραφεῖς ἀπολαμβάνομεν οἱ ἐπιστήμονες Θεολόγοι εἶναι ἡ προσωπικὴ ἐν πρώτοις ἱκανοποίησις ὅτι ἤξιώθημεν νὰ καταστῶμεν συγγραφεῖς ἀξιόλογοι, ὕστερον μάλιστα πολλῶν μόχθων, εὐρυτέρων σπουδῶν ἐν τῇ Ἑσπερία, οἰκονομικῶν δυσχερειῶν καὶ ποικίλων ἄλλων ταλαιπωριῶν ἄχρις οὗ ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιστημονικῆς μας ἀνόδου εἰς καθηγητικὴν πανεπιστημιακὴν καθέδραν! Ἐπομένως τὸ κέρδος, ὅπερ ἀπολαμβάνομεν ἐν τέλει εἶναι ἡ ψυχικὴ ἱκανοποίησις, ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν ἐπετύχαμεν νὰ ἐπιδράσωμεν ἐπωφελῶς εἰς τοὺς νεαροὺς σπουδαστὰς τῆς Θεολογίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, τότε εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι μεγαλειτέρα ἡ ἱκανοποίησις ἡμῶν, ὅταν ἢ ἐκ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν ἐπίδρασις ἀφορᾷ οὐ μόνον εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν γνώσεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν ποὺ πρέπει νὰ καταβάλωμεν, ὥστε νὰ συγκινήσωμεν τὰς εὐπλάστους νεανικὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν μας καὶ διεγείρωμεν ἀνώτερα θρησκευτικὰ συναισθήματα πίστεως καὶ φόβου Θεοῦ εἰς αὐτούς. Τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται, ὅταν πέρα τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς τεκμηριώσεως τῶν γνώσεων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἡμῶν, προβάλλεται ἀνεπιδείκτως καὶ ἐν ταπεινώσει ἢ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος προσωπικότης ἡμῶν, μεστὴ ἀνυποκρίτου χριστιανικῆς βιοθεωρίας.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

Τὸ θέμα γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρο, τελευταία δέ, μὲ τὴν ἐπίσκεψή τοῦ Πάπα στὸ Πατριαρχεῖο καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀνέδηκε ἀκόμη περισσότερο στὸ δέικτη τῆς ἐπικαιρότητας, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸ συστηματικὸ διπλωματικὸ διωγμὸ πὸ ὑφίσταται ἀπὸ τὴν ἀλλόπιστη Τουρκία.

Τὸ κάπως μακρὸ αὐτὸ ἄρθρο σκοπὸ ἔχει γὰ μιλήσει ἱστορικὰ καὶ πραγματικὰ γιὰ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὸ μεγαλεῖο του, τὰ δάσανά του, τοὺς διωγμοὺς καὶ τὶς πιέσεις, τὴν Οἰκουμεικότητα, τὴν κανονικότητα, τὴν ἑλληνικότητα, τὴν αἰωνιότητά του, τὴ δράση του, τὴν ἐπίδρασή του, τὸ φῶς τὸ χριστιανικὸ καὶ πολιτιστικὸ πὸ σκόρπισε στὰ πέρατα τοῦ κόσμου καὶ τὶς τυχόν περιπέτειες πὸ ἴσως δημιουργηθοῦν γι'αὐτὸ στοὺς σύγχρονους ταραχμένους καιροὺς μας.

Ἰδρυση τοῦ Οἰκουμεικοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἔλαβε τὰ πρωτεία τιμῆς ἀπὸ τὴν Β' Οἰκουμεικὴ Σύνοδο. Ὁ 3ος Κανὼνας τῆς Συνόδου αὐτῆς λέει τὰ ἑξῆς: «τὸν μέντοι Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ρώμης Ἐπίσκοπον διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ρώμην». Εἰς τὴν προηγούμενην Α' Οἰκουμεικὴν Σύνοδον ὀρίστηκαν μὲ τὸν 6ο Κανὼνα τῆς τὰ πρεσβεῖα τοῦ Ρώμης, τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας. Αὐτὰ ὀρίστηκαν μὲ συνέπεια πρὸς συνήθεια πρεσβεῖων τιμῆς τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται πρὸς τὸν ἐπίσκοπο Ἀλεξανδρείας, πρὸς τὸν Ρώμης καὶ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας. Ἡ ἀρχαία αὐτὴ συνήθεια ἀπόδοσης πρεσβεῖων τιμῆς, θεσπισθῆκε καὶ προσδιορίστηκε μὲ Κανὼνα ψηφισμένο ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμεικὴ Σύνοδο, καὶ τὰ ψηφίσματα αὐτὰ εἶναι ἐγκυρότερα τῶν Ἱ. Κανόνων. Ἡ ἴδια ἢ Α' αὐτὴ Οἰκουμεικὴ Σύνοδος μὲ τὸν ἐπόμενον Κανὼνα — Ψήφισμα αὐτῆς τὸν 7ο, ἔρισε τὴν ἀκολουθία πρεσβεῖων τιμῆς γὰ τὴν ἔχει μετὰ τὸν Ἀντιοχείας ὁ ἐπίσκοπος Αἰλίας, δηλαδὴ ὁ Ἱεροσολύμων. Ἀργότερα μὲ τὸν 28ο Κανὼνα — Ψήφισμα τῆς Δ' Οἰκουμεικῆς Συνόδου, ἐπαναλαμβάνεται ἢ κατακύρωση τῶν ἴσων πρεσβεῖων τιμῆς τοῦ ἐπισκόπου Νέας Ρώμης ἢ Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς τὸν ἐπίσκοπο τῆς «Πρεσβυτέρας Ρώμης», ἐπὶ πλέον δὲ ὁ ἴδιος Κανὼνας καθορίζει τὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἱεροσολύμων τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ ὁποῖα εἶναι: οἱ περιοχὲς τῶν διοικήσεων Ποντικῆς, Ἀσιανῆς, Θρακικῆς, «καὶ τῶν βαρβαρικῶν μερῶν ἐπισκόπων». Τέλος ὁ 36ος Κανὼνας τῆς ΣΤ' Οἰκουμεικῆς Συνόδου ἀνανεώνει τὶς σχετικὲς ἀποφάσεις τῶν Κανόνων τῶν προηγούμενων Συνόδων Βας καὶ Δης καὶ πολὺ προσδιοριστικὰ ὀρίζει: τὰ πρεσβεῖα τιμῆς τοῦ Ἱεροσολύμων Κωνσταντινουπόλεως, ἴσα πρὸς αὐτὰ τοῦ τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης καὶ στὴ συνέχεια ὀρίζει: τὰ πρεσβεῖα τιμῆς μετὰ τὰ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ τῶν τῆς Ἀλεξανδρείας,

Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Τὰ ὄρια ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τῶν ἄλλων θρόνων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ ἐτέρων ἐκκλησιαστικῶν περιοχῶν καθορίζονται διὰ τοῦ Βου Κανόνος τῆς Β' Οἰκουμεικῆς Συνόδου.

Ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμεικοῦ Πατριαρχείου.

Τὰ ὄρια ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἱεροσολύμων Πρεσβυτέρας Ρώμης, σὺν σταθερὰ καὶ ἐξαρχῆς γνωστά, δὲν ἀναφέρθηκαν στοὺς Κανόνες, ὅπως ἐγένετο γιὰ τοὺς ἄλλους Ἱεροσολύμων, γιὰ τοὺς ὁποῖους ἐπαναθεσπισθῆκαν τὰ ὄρια δικαιοδοσίας τους, γιὰ ἀσφάλεια καὶ ἀποφυγὴ παρεμβάσεων καὶ συγχύσεων. Ἀκόμη ὀρίστηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀκριβῶς τὰ ὄρια τοῦ Ἱεροσολύμων τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὴν προσθήκη τῆς κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ στὸ χῶρο στὸν ἐπὶ πλέον, ὅπου ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Βαρβαρικῆς, δηλαδὴ σαφέστατα ἢ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία τῆς Νέας Ρώμης μὲ τὴν ἐπέκτασή της στὸ χῶρο πέραν τῶν καθορισμένων ὀρίων αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἱεροσολύμων καὶ τῶν καθορισμένων ὀρίων τῶν ἄλλων Ἱεροσολύμων, ἔλαβε ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία της, ὅλο τὸν τότε γνωστὸ κόσμον καὶ δυνατικά, ὅπως καὶ ἐφαρμόστηκε ἀργότερα καὶ ἐφαρμόζεται σήμερον, ἐπεκτάθηκε κανονικὰ σ' ὅλο τὸ γνωστὸ ἤδη κόσμον, σ' ὅλο τὸν πλανήτη.

Ἔτσι ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολύμων Κανόνες ἐξάγεται σταθερὰ ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως πρεσβεῖων τιμῆς προηγείται ὁ Ρώμης καὶ παράλληλὰ του ὀρίζεται μὲ ἴσα πρεσβεῖα τιμῆς, ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Ὅμως ἐξ ἐπόψεως κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως προηγείται τοῦ Ρώμης γιὰτὴν πέραν ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς καθοριζομένης κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας του, παίρνει συνοδικῶς μὲ ἀπόφαση Οἰκουμεικῆς Συνόδου, ὅλο τὸ πέραν τῆς ἐπικρατείας χῶρον, ὑπὸ τὴν ἐκφραση «τοὺς ἐν τοῖς Βαρβαρικαῖς Ἐπισκόπους». Τὰ πρεσβεῖα τιμῆς δὲν δημιουργοῦν Πρῶτον καὶ Δεύτερον καὶ Τρίτον κ.λ.π. Ἐπίσκοπον. Ὅλοι εἶναι ἴσοι. Μόνον τῆς πρεσβεῖων τιμῆς δημιουργοῦν, γιὰτὴν δὲν εἶναι ἐφικτὸ γὰ εἶναι δύο πρῶτοι, δύο δεῦτεροι κ.λ.π. Ἀργότερα οἱ Μητροπόλεις μὲ τὶς Ἀρχιεπισκοπὲς καὶ Ἐπισκοπὲς τους, τῆς Συρακούσης, τοῦ Ρηγίου, τῆς Κορίνθου, τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Πατρῶν, τῆς Νικαπόλεως καὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἀποσπῶσθαι ἀπὸ τὴ δικαιοδοσία τοῦ Ρώμης καὶ προστέθηκαν στὸν Κωνσταντινουπόλεως. Δηλαδὴ ἀποσπῶσθαι ὅλη ἢ Κάτω Ἰταλία, ἢ Σικελία, ἢ Πελοπόννησος, ἢ Στερεὰ Ἑλλάδα, ἢ Ἡπειρος καὶ ἢ Μακεδονία, τὸ ὅλο Δυτικὸ Ἰλλυρικόν, ἐνὼ ἐνωρίτερα, τὸ 421, εἶχε προσαρτηθεῖ καὶ τὸ Ἀνατολικὸ Ἰλλυρικόν, καὶ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ καὶ προστέθηκαν στὴν Ἀνατολή. Ἔτσι ἀξῆθησαν ἀκόμη περισσότερο τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὄρια τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἱεροσολύμων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθεστῶς τὸ ὁποῖον ἰσχύει ἀπὸ τότε

μέχρι σήμερα. Σημειωτέο ότι η λέξη Άρχιεπίσκοπος από πολύ νωρίς, από τον σ' αιώνα, άρχισε να παραχωρεί τη θέση του στην ονομασία Πατριάρχης, για τους μέχρι σήμερα ονομαζόμενους Πατριάρχες. Επίσης από πολύ νωρίς άρχισε να χρησιμοποιείται και η ονομασία Πάπας για τον Ρώμη και τον Άλεξανδρείας.

Δ ι κ α ι ώ μ α τ α τ ο υ Ο ι κ ο υ μ ε ν ι κ ο υ Π α τ ρ ι α ρ χ ε ί ο υ .

Πέρα από το δικαίωμα των ίδων πρεσβείων τιμής με τον Ρώμη, ο Επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, όπως είπώθηκε ήδη, έχει στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία του τους Επισκόπους που βρίσκονται στις βαρβαρικές περιοχές πέρα δηλαδή από τα όρια των Πατριαρχείων Ρώμης, Άλεξανδρείας, Άντιοχείας και Ίεροσολύμων, ονομάζεται δε οίκουμενικός γιατί δια των Μητροπολιτών που βρίσκονται μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας του, συγκροτεί Σύνοδο ή οποία «Οίκουμενικής Συνόδου σχεδόν δύναμιν έχει», και «δια το είναι αυτόν κοινόν και αίρετόν δικαστήν, των άπαρεσκομένων, μη θουλομένων, εν τη ίδια κριθήναι διοικήσει, προκαθήμενον». Τα ίδια αναλύει περισσότερο και ο κανονολόγος Άγκύρας Νικήτας, τον 11ο αιώνα, στο λόγο του περι Συνόδων. Ο Κωνσταντινουπόλεως είναι έτσι ο άποδέκτης των εκκλητικών προσφυγών, κατά τον 9ο Κανόνα της Δ' Οίκουμενικής Συνόδου, όλων των Κληρικών, όλων των Πατριαρχείων, η κρίση δε του Κωνσταντινουπόλεως είναι τελεσίδικη και δεν κρίνεται ούτε από αυτόν τον Πάπα της Ρώμης. Ο Οίκουμενικός Πατριάρχης κάνει εκκλητο προσφυγή στον βασιλέα ή σε άλλο Πατριάρχη, όπως έκανε ο Άγιος Ίωάννης ο Χρυσόστομος, όλων δε των Πατριαρχών άνωτατη έξουσία είναι η Οίκουμενική Σύνοδος. Ο Οίκουμενικός Πατριάρχης, άκόμη, ιδρύει Σταυροπηγιακά Μοναστήρια όπουδήποτε θα ήθελε, μέσα στα όρια της Επισκοπείας του και στις βαρβαρικές χώρες, σύμφωνα με τον προμνησθέντα Κανόνα, και όπουδήποτε ήθελε αυτό ζητηθεί από άλλους Πατριάρχες ή Μητροπολίτες.

Έλαβε ο Κωνσταντινουπόλεως τα προνόμια του Ρώμης και στη θεωρία και τα αξιοποίησε στη μακραίωνη πορεία της δράσεώς του, στην πράξη, θα μπορούσαμε δε να παρατηρήσουμε ότι έλαβε περισσότερα προνόμια από τον Ρώμη, α) τη μόνιμη άνωτατη προεδρική δικαστική έξουσία, και β) δικαιοδοσία άπέραντη, πέρα από τα καθοριζόμενα όρια του Πατριαρχείου, στις χώρες της Βαρβαρικής.

Δ υ σ κ ο λ ί ε ς τ ο υ Ο ι κ ο υ μ ε ν ι κ ο υ Π α τ ρ ι α ρ χ ε ί ο υ .

Όπως κάθε άτομο ή οργανισμός ατόμων κ.λ.π. έχει τις δυσκολίες του και τους πειρασμούς του, το Οίκουμενικό Πατριαρχείο αντιμετώπισε έξοντωτικές δυσκολίες στις οποίες οποιοδήποτε άλλο συγκρότημα εδώ στη γή θα είχε υποκύψει και θα είχε καταποντιστεί. Άντίθετα όμως το Οίκουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

όχι μόνο δεν εξαφανίστηκε, όχι μόνο επέζησε, αλλά και έδρασε και επέδρασε και άκτινοβόλησε. Στο κεφάλαιο αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται τα δεινά της αίχμαλωσίας του Οίκουμενικού Πατριαρχείου, κάτω από τον τουρκικό ζυγό, γιατί αυτό το σημείο θα αποτελέσει ιδιαίτερο κεφάλαιο.

Το Οίκουμενικό Πατριαρχείο, με τα άλλα Πατριαρχεία της Άνατολής, κτυπήθηκαν και υπέφεραν από τις αίρέσεις. Το Οίκουμενικό Πατριαρχείο, ο Πατριάρχης και η ύπ' αυτόν Μεγάλη του Χριστού Έκκλησία, κτυπήθηκε από τον Καισαροπατισμό και από τη Βυζαντινή αυτοκρατορική καμαρίλα. Παράδειγμα ο διωγμός του Άγιου Ίωάννου Χρυσόστομου, οι διωγμοί κατά την εικονομαχία, τα γεγονότα της περιόδου του Μεγάλου Φωτίου και πλείστα άλλα. Υπογραμμίζοντας την πραγματικότητα των άνωτέρω, δεν επιθυμώ να παραθεωρήσω τα άγαθά τα οποία απολάμβανε ο Πατριάρχης και η Έκκλησία γενικά, από τα αυτοκρατορικά προνόμια και τη νομοθετική ισχύ με την οποία επενδύονταν οι έεροί εκκλησιαστικοί Κανόνες. Έτερον έκατερον. Και η μία ύφισταμένη κατάσταση και η άλλη είχαν τα μειονεκτήματα καθώς και τα πλεονεκτήματά τους. Το Οίκουμενικό Πατριαρχείο κτυπήθηκε από πολιτικοθρησκευτικά γεγονότα, όπως οι άποσχίσεις των Άρμενίων, Νεστοριανών κ.λ.π., οι οποίοι προσκολλήθηκαν στις αίρέσεις όχι μόνο από θρησκευτικές πεποιθήσεις, αλλά για να εκφράσουν δυναμικά και θρησκευτικοπολιτικά την αντίθεσή τους στη διοίκηση του αυτοκράτορα, για να κατορθώσουν να αυτονομηθούν. Ό,τι κτυπούσε τη βυζαντινή αυτοκρατορία είχε επιπτώσεις και στον Οίκουμενικό Θρόνο, γιατί οι ποικίλες βαρβαρικές καταλήψεις, δια μέσου των αιώνων, διαφόρων επαρχιών της αυτοκρατορίας, στερούσε το Θρόνο από τις μητροπόλεις και επισκοπές της δικαιοδοσίας του. Κτυπήθηκε το Οίκουμενικό Πατριαρχείο από τον εθνικισμικό των Σλαύων από πολύ νωρίς και έξοντωτικά από τους σταυροφόρους που κατέλαβαν και αυτήν την Κωνσταντινούπολη για μακρό χρονικό διάστημα. Κτυπήθηκε από παθιασμένους έλληνιστές που δεν έδωσαν όρθά την άρμονική συνεργασία του ιδανικού έλληνισμού με τον πνευματοφόρο Χριστιανισμό, αλλά νόμιζαν ότι η παρακμή της έλληνικής γνώσης όφείλονταν στο χριστιανισμό και στην επικράτησή του. Κτυπήθηκε από τους Νορμανδούς που του άποστέρησαν τις επαρχίες του της Ίταλίας. Κτυπήθηκε τελικά από τους τούρκους που κατέλαβαν βαθμιαία όλη την περιοχή του, τέλος δε και την ίδια τη βασιλεύουσα, την έδρα του. Ο Κωνσταντινουπόλεως και Οίκουμενικός Πατριάρχης, στη συνέχεια, παρά το ότι και ο ίδιος περιήλθε κάτω άπ' τους άλλόθρησκους Τούρκους κατακτητές, αυτόματα, με την ύπάρχουσα αϊγλή, με τα πνευματικά χριστιανικά φόντα του και με την άμίμητή του δεξιοτεχνία, έγινε ο άρχηγός και πατέρας όλων των υπόδουλων στους τούρκους λαών, κάθε εθνικότητας, και περιέσωσε και τα άλλα Άνατολικά Πατριαρχεία.

(Συνεχίζεται)

† Ο Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΗ*

Άλλά ός δοϋμε μερικές έκτροπές. Συγχά ή παράδοση συνδέεται με ένα είδος προγονοπληξίας ή καλύτερα προγονομανίας. Όταν ή παράδοση παίρνει τή μορφή μιας δεσμεύσεως, πού κατευθύνεται τυφλά από τούς προγόνους και δέν αφήνει καμιά πρωτοβουλία στους έπερχομένους ή όταν αφήνεται κανείς σ' ένα άκριτο θαυμασμό για τό παρελθόν χωρίς τή δυνατότητα νά διακρίνει τό καλό από τό κακό, τότε έχουμε αυτή τήν άρνητική κατάσταση τής προγονομανίας.

Ό Ίων Δραγούμης — διπλωμάτης, δοκιμογράφος και στοχαστής — έγραφε σχετικά με τήν προγονοπληξία. «Η προγονολατρεία, πού όλα τά σημαντικά έθνη τά δούθησε νά μεγαλοουργήσουν, είναι ή θύμηση τών προγόνων. Άμα όμως καταντήσει μανία παραλείπει τά έθνη και ανάγκη πάσα νά χτυπηθεί ή υπερβολή της. Οι αποθαμένοι κυβερνοϋν βέβαια τούς ζωντανούς, όχι όμως και όσο νά τούς πνίξουν. Αυτή δέν ήταν ή θέλησή τους, ούτε ό σκοπός τους. Αυτοί μάζ έδωσαν τή ζωή, όχι βέβαια για νά τήν εκμηδενίσουν. Κάποιοι δημοτικιστές συνηθίζουν νά μεταχειρίζονται τή λέξη «προγονοπληξία» (θά έλεγα καλύτερα «προγονομανία») για νά δηλώσουν τόν φευτοκλασικισμό εκείνων πού δέ δλέπουν και δέ διδάσκουν παρά τήν αρχαία Ελλάδα και πού από τούς Άττικούς ή τό πολύ από τόν Άλέξανδρο και δώθε δέν διακρίνουν σάν τυφλοί πού είναι, τή ζωή τού Έθνους ούτε τή λογαριάζουν. Γι' αυτούς οι αρχαίοι Έλληνες έχουν δροκολακιάσει και τούς παρουσιάζονται στόν ύπνο και στόν ζύπνο. Από τήν ξεραλία τού μυαλού τους προσκολληθήκαν στο γράμμα και όχι στο πνεύμα τού αρχαίου πολιτισμού και προσπαθούν νά μάζ παρουσιάζουν τό γράμμα σάν είδωλο για προσκύνημα και μίμηση ολεθρία. Μερικοί άλλοι όμως κοντόφθαλμοι από θετικισμό, παρανόησαν τή λέξη «προγονοπληξία» και θάρρεψαν πώς πρέπει νά είναι στο χέρι τους νά σκοτώνουν τούς προγόνους, πού είναι τάχα πρόληψη, και πού κατέδθηκαν στη γή ξεκρέμαστοι σά λαμπερά μετέωρα και δέν είναι άπ' αυτούς άλλοι στόν κόσμο. Άνάθεμα λοιπόν στους προγόνους». Και συνεχίζει: ό Ίων Δραγούμης: «Τό νά νιώθεις τήν καταγωγή σου, τή συνέχεια τού έθνικού έγώ σου, τήν ιστορία, πού σου κάνει συνειδητό, όσο και νά είναι, τό πέραςμα τού έθνους σου μέσα στους αιώνες, τή γειτονία σου με τό Έίκοσιένα, με τήν Τουρκοκρατία, με τό Βυζάντιο, με τά έθιμα τών πατέρων σου, με τή σκέψη τους, δέν είναι «προγονοπληξία» είναι άπλως καλή «προγονολατρεία» θύμηση τών περασμένων, γνωρισμός με τόν έαυτό σου. Και αυτή ή προγονολατρεία πρέπει νά δρίσκειται, είναι ή παράδοση ή χρησίμη. Έθνος χωρίς παράδοση δέν υπάρχει. Κι έμεις οι Έδιοι, οι ζωντανοί, παράδοση δημιουργούμε κάθε μέρα για τά έρχόμενα τά χρόνια και για τίς νεώτερες γενεές με τίς πρά-

ξεις μας και με τή σκέψη μας» καταλήγει ό Ίων Δραγούμης.

Μιά δεύτερη έκτροπή τής παραδόσεως είναι όταν αυτή ταυτίζεται και εκφράζει αυτό πού σήμερα φέρεται ως κακό «κατεστημένο». «Κατεστημένο» βέβαια μπορούμε νά δρίσουμε αυτό πού έχει επικρατήσει, έχει διαμορφωθεί, εξουσιάζει, γίνεται αυθεντία. Όταν όμως μετατρέπεται σε στατικό κατασκευάσμα χωρίς πνοή, χωρίς άνανέωση, ένα κλειστό σύστημα, χωρίς ευελιξία, άντηρότητα και εύρωστία, πού με τήν πάροδο τού χρόνου έρχεται ή φθορά και ή αποσύνθεσή του και αυτό θέλει νά συνεχίσει τήν κυριαρχία του, τότε μεταβάλλεται σε άρνητική κατάσταση. Όσοι αναζητούν νέους τρόπους ζωής και δέν μπορούν νά συμβιβασθούν με τό παρελθόν, τό πολεμοϋν αυτό ως ένα κακό «κατεστημένο». Έτσι τό παραδοσιακό τό ταυτίζουν με τό «κατεστημένο». Και ως τέτοιο τό άμφισβητοϋν και τό καταπολεμοϋν. Έδώ όμως γίνεται μιά φοβερή σύγχυση. Τι όμως είναι τό «κατεστημένο»;

«Πρώτα άπ' όλα—σημειώνει ό λογοτέχνης Άγγελος Τερζάκης—θά όμολογήσω πώς ό όρος αυτός μου είναι αντιπαθητικός. Νεολογισμός, με πολιτική προέλευση, έχει έκτυπη τήν σφραγίδα τής μεταφοράς όχι μόνο από ξένη χώρα, αλλά και από ξένους τρόπους ζωής, ξένη κοινωνική δομή, ξένα και υπόδικα ήθη. Βέβαια εκφράζει κάτι πού υπάρχει παντού, μία ιδεολογία δίχως άνάταση, ευγένεια, άνθρωπιά, μεγαλειο ψυχής. Έκφράζει ένα συντηρητισμό άρνητικό, κατάληξη άνθρώπων, πού για νά φτάσουν «έμπορεύτηκαν όσια και ιερά με πρώτο έμπόρευμα τόν ήθικό έαυτό τους».

Και πράγματι ό όρος «κατεστημένο» είναι άγγλοσαξωνικός και φανερώνει αυτό, πού έχει επικρατήσει και εξουσιάζει και γίνεται κανόνας ζωής. Άλλά βέβαια αυτό πού επικρατεί και κυβερνά δέν σημαίνει πάντοτε και καταπιέζει, νοσει και έχει στασιμότητα και άρνητισμό μέσα του. Μιά κοινωνία οργανωμένη για νά σταθεί έχει ανάγκη λειτουργίας με τίς διάφορες εξουσίες. Άλλωστε κατά τόν Άπ. Παύλο «κι ούσα: εξουσία: υπό τού Θεού τεταγμένα εισίν» (Ρωμ. ιγ', 1). Άν οι φορείς τών εξουσιών κάμνουν κακή χρήση και φανερώνουν άμέλεια και άναξιπιστία, τότε μπορεί νά οδηγούν σ' αυτό πού όνομάζεται κακό «κατεστημένο». Και ή παράδοση αν παύσει νά είναι ζωή πού μεταδίδεται και παραδίδεται και παραλαμβάνεται από τούς έπερχομένους και παρουσιάζει δείγματα «άρτηριοσκληρωτικά», τότε ή άμφισβήτησή της είναι φυσική συνέχεια. Άν καταπιέζει τούς νεώτερους και τούς αφαιρεί κάθε πρωτοβουλία και δραστηριότητα, μπορεί νά ταυτίζεται με τό κακό «κατεστημένο». Τότε όμως δέν είναι και γνήσια παράδοση.

* Συνέχεια εκ τής σελ. 167 τού ύπ' αριθ. 9 τεύχους.

Γιατί ἡ παράδοση καταθέτει τὴν πείρα τῶν προγόνων, ἐρμηνεύει, στηρίζει, ποτὲ ὅμως δὲν καταπιέζει· καὶ δὲν γίνεται ἓνα κλειστό σύστημα ποῦ ἔρχεται νὰ νεκρώσει τὴ συνέχιση τῆς ζωῆς. Βέβαια ἂν ὑπάρχει χωρὶς πνοή, χωρὶς ἀνανέωση, χωρὶς εὐελιξία, χωρὶς προσαρμοστικότητα, τότε μπορεῖ νὰ ὀνομασθεῖ καὶ κακὸ «κατεστημένο».

γ. Μιὰ τρίτη παρέκκλιση τῆς παραδόσεως εἶναι ὅταν αὐτὴ ἐπιβάλλει τρόπους ζωῆς ἀναχρονιστικούς καὶ ἀνεπίκαιρους καὶ φανερώσει δείγματα ἀντιδραστηκότητας. Ὁρισμένοι θεωροῦν πῶς ἡ παράδοση ἀπὸ τὴ φύση τῆς στέκεται ἐμπόδιο γιὰ κάθε πρόοδο καὶ κάθε ἀνανέωση καὶ ἐπομένως εἶναι κατάσταση ἀναχρονιστικὴ καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ ἀντιδραστηκὴ.

Ἄλλὰ ἂς ἀκούσουμε τί γράφει ὁ Γεώργιος Μαντζαρίδης, καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Θεσσαλονίκης, πάνω στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ μάλιστα ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς. «Γιὰ πολλοὺς ἐκκλησιάζονται ἡ παράδοση ὡς ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου σκέψης καὶ δράσεως καὶ πρὸς ἀντιμετώπιση τοῦ κόσμου καὶ ἐπομένως θεωρεῖται ὡς παράγων ἀναχρονισμοῦ. Ἔτσι ὡς παράδοση νοεῖται ἡ στείρα προσκόλλησις στὰ σχήματα, τὶς συνθέσεις καὶ τὶς μεθόδους ἐνεργείας τῶν πιστῶν τῶν παλαιότερων ἐποχῶν.

Κάθε προσπάθεια μετατροπῆς καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ ἀπορρίπτεται καὶ κατακρίνεται ὡς νεωτερισμός. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἀντίληψη περὶ παραδόσεως εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ἀντίθετη πρὸς τὴν ἔννοια τῆς παραδόσεως. Ἡ παράδοση προϋποθέτει: ζωὴ καὶ κίνησις, ἐνῶ ἡ τυφλὴ προσκόλλησις στὸ παρελθόν μαρτυρεῖ παρανόηση τῆς ζωῆς τοῦ παρελθόντος, ἀναισθησία ἔναντι τοῦ παρόντος καὶ ἀνικανότητα πρὸς ἀντιμετώπιση τοῦ μέλλοντος. Ἄφου λοιπὸν ἡ παράδοση εἶναι μετὰδοση ζωῆς καὶ θρίσκειται σὲ κίνησις καὶ ὄχι στασιμότητα, πῶς μπορεῖ νὰ ἀποτελεῖ κάτι τὸ ἀναχρονιστικόν;

β) Καιρὸς ὅμως νὰ περάσουμε στὸ δεύτερο μέρος τῆς ὁμιλίας μας. Τὸ νόημα τῆς παραδόσεως μὲ τὶς ἐνδεχόμενες ἐκτροπές τὸ εἶδαμε. Ἄς δοῦμε καὶ τὴν ἀνανέωση.

Μιὰ γενικὴ διαπίστωση ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα καὶ μέσα στὴν ὕλικὴ φύση ἀλλὰ καὶ στὴν πνευματικὴ εἶναι, πῶς «παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου» (Α΄ Κορ. 7, 31). Ἔτσι ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία δὲν ἀποκρούει ἀλλ' ἀντίθετα βελτιώνει καὶ συμπληρώνει τὴν παρατήρησις τοῦ Ἡρακλείτου πῶς τὰ «πάντα ρεῖ». Ἡ αἰωνία ροὴ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εἶναι· μιὰ ἀλήθεια ποῦ δὲν ἔχει κανένα λόγο νὰ τὴν ἀποκρούσει κανεὶς, ἀλλ' ἀντίθετα μπορεῖ ἄνετα νὰ τὴν ἀποδεχθεῖ καὶ ἕνας χριστιανὸς ἐρευνητής.

Δὲν ἔχει κανένα νόημα νὰ θέλουμε νὰ συγκρατήσουμε τὴν ἀδιάκοπη ροὴ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, νὰ ἀναγκαιώσουμε τὴ ροὴ τοῦ «ἀεὶ ρέοντος» ποταμοῦ. Αὐτὸ θὰ ἦταν ἀφύσικο καὶ ἀντίθετο πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Ἄπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς δεχόμεθα πῶς ὑπάρχουν ἀλήθειες ὑπερχρονικῆς, αἰώνιας, ἀναντικατάστατες, ποῦ δὲν ἐπιδέχονται οὐδεμίαν μετατροπὴ καὶ ἀλλοίωσις. Τέτοιες εἶναι: τὰ δόγματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ποῦ ἀκριβῶς ἀποτελοῦν τὰ ὅρια καὶ τὰ ὄρθημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀλήθειας καὶ δὲν ἐπιδέχονται μετακίνησις, γιατί αὐτὴ σημαίνει πλέον πλάνη καὶ αἵρεσις. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἰσχύει γιὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ποῦ εἶναι: ἀδύνατο νὰ μένουν ἀμετάβλητα καὶ ἀναλλοίωτα. Σ' αὐτὰ ἡ στασιμότητα καὶ τὸ ἀμετακίνητο φανερώνουν κατάρρευση καὶ ὀδηγοῦν ἀναπόφευκτα στὸ θάνατο. Βέβαια μὲ τὸ νὰ ἀποδεχόμεθα πῶς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα συνεχῶς ὑπόκεινται σὲ ἀλλαγές καὶ τροποποιήσεις καὶ ἀνανεώσεις καὶ πῶς τὰ «πάντα ρεῖ» αὐτὸ δὲν ἔχει τὴν ἔννοια πῶς πάντα ἡ κάθε ἀλλαγὴ ἀξιολογικὰ εἶναι ἢ καλύτερη. Ἀσφαλῶς ὅπως σημειώσαμε, τὰ ἀνθρώπινα ἀπὸ ἓνα φυσικὸ κανόνα συνεχῶς μεταβάλλονται. Τὸ κατὰ πόσον ὅμως ἡ μεταβολὴ αὐτῆ εἶναι ἀξιολογικὰ ἀνώτερη καὶ καλύτερη ἀπὸ τὴν προηγούμενη κατάσταση αὐτὸ δὲν εἶναι πάντα δεδομένο. Εἶναι πιθανὸν τὸ ζητούμενο, τὸ ἐπιθυμητό, τὸ δεοντολογικόν. Καμιά ὅμως φυσικὴ ἀναγκαιότητα δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ ἐξασφαλίσαι. Στὴν ἀναγκαστικὴ μεταβολὴ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων γιὰ νὰ ἔχουμε καὶ τὸ ἀξιολογικὰ καλύτερο καὶ ἀνώτερο, ἐπιβάλλεται: νὰ ἔχουμε καὶ τὴν ἐνσυνείδητη παρεμβολὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὸς μὲ τὴν προσπάθειά του καὶ μὲ τὴ γνώση του τί εἶναι καλὸ καὶ τί κακὸ θὰ δημιουργήσῃ τὶς προϋποθέσεις, ὥστε οἱ ἀλλαγές νὰ εἶναι: καὶ καλύτερες καὶ ἀνώτερες. Αὐτὲς οἱ μεταβολές πρὸς τὸ καλύτερο σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες τὶς σημερινές τοῦ ἀνθρώπου μᾶς βοηθοῦν νὰ πλησιάσουμε τὴν ἔννοια τῆς ἀνανεώσεως. Γιατί ἡ ἀνανέωση εἶναι συνισταμένη δύο δυνάμεων, τῆς φυσικῆς δυνάμεως, τῆς ἀδιάκοπης φυσικῆς ροῆς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τῆς ἀνθρώπινης ἐνεργείας πρὸς τὸ ἀνώτερο.

Ἡ ροὴ ὑπάρχει πάντοτε. Δὲν ἔχουμε σελίδα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας ποῦ νὰ ὁμοιάζει ἐντελῶς μὲ τὶς προηγούμενες. «Τὸν αὐτὸν ποταμὸν δις οὐκ ἂν ἐμβαίης». Τὸ κατὰ πόσον ὅμως ἡ ροὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀνανέωση, πρόοδο, βελτίωσις αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον ὑπάρχει ἡ ἐνσυνείδητη ἀνθρώπινη προσπάθεια πρὸς τὸ καλύτερο.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Η ΑΓΑΠΗ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΟΛΗ, ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ*

6) Ίακώβου, 2,5: «Οὐχ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τῆ κόσμῳ πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς Βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;». Ὁ Ἀδελφόςθεος διαρρηθῆν καταδικάζων τὰς προσωποληψίας προτρέπει τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ, ὅπως μὴ μεροληπτῶσιν ὑπὲρ τῶν πλουσίων. Οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσιν ὅπως ρυθμίζωσιν τὰς ἐκείνων κρίσεις συμφῶνως πρὸς τὰς κρίσεις τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πτωχῶν, ἵνα οὗτοι καταστῶσιν μέλη τῆς Ἐκκλησίας Του⁴⁷. Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν ὁ Κύριος «πτωχοῖς εὐηγγελίσαστο»⁴⁸, τουτέστι τοὺς ἐνδεεῖς, τοὺς ἐστερημένους τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, προσέτι δὲ τοὺς ταπεινοὺς καὶ μικροὺς, καὶ τέλος «τοὺς εὐσεβεῖς», τοὺς ἀποκεχωρισμένους τοῦ κόσμου τούτου καὶ κατ' ἀκολουθίαν τοὺς ἐξ ὀλοκλήρου παραδεδωμένους εἰς τὸν Θεόν⁴⁹. Ἡ ἐκλογὴ τῶν πτωχῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πλουτεῖ τούτους ὑπερφυσικῶν ἀγαθῶν⁵⁰. Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἱεροῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου 1,53: «πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς», ἡ ἀντίθεσις αὕτη μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν εἶναι σκόπιμος καὶ πατροπαράδοτος⁵¹. Ὁ Ἅγιος Ἰακώβος ἐν τῇ παραγράφῳ αὐτῇ δὲν περιλαμβάνει πάντας τοὺς πτωχοὺς, οὐδὲ περιρρίξεται εἰς μόνους τοὺς πτωχοὺς. Διότι ἡ πτωχεία καὶ τὰ πλούτη καθ' ἑαυτὰ δὲν καθιστῶσιν τὸν ἄνθρωπον ἀγαθὸν ἢ κακόν. Ἐν τούτοις πολλοὶ χριστιανοὶ ἦσαν ἐκ τῶν πτωχῶν, ὀλίγοι δὲ ἐκ τῶν πλουσίων⁵². Πρὸς δέ, ὁ Ἀδελφόςθεος ταυτίζει τὸν «πτωχόν» μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς, τὸν δὲ «πλούσιον» μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς. Θὰ διέπραττε δεινὴν παρεξήγησιν, ἐὰν ἡμίτην τις τοὺς ὅρους τούτους ὑπὸ τὴν συνήθη κοινὴν αὐτῶν ἔνοιαν. Εἶναι φανερόν ὅτι

δι' ἀκρίσεις «πτωχῶν» καὶ «πλουσίων» ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου δὲν ὀρίζεται ὑπὸ οἰκονομικῶν ἀλλ' ὑπὸ θρησκευτικῶν παραγόντων. Οἱ «πλούσιοι» δὲν ἀπόλλυται διότι ἔχουν ἄφθονα τὰ υλικά ἀγαθὰ οὔτε οἱ «πτωχοὶ» θὰ σωθῶν διότι εἶναι πτωχοί. Οἱ «πλούσιοι» Ἰουδαῖοι, οἵτινες καυτηριάζονται ἐνταῦθα, ταυτίζονται πρὸς τοὺς «ἀσεβεῖς», διότι ὁ πλοῦτός των «ἐδημιουργήθη διὰ τῆς ἐπαφῆς καὶ τῶν ὑποχωρήσεων πρὸς τὴν εἰδωλοκρατικὴν κοινωνίαν καὶ διὰ τῆς ἀναλήθη καὶ ἀπανθρώπου πρὸς τοὺς πτωχοὺς συμπεριφορᾶς των⁵³.

Ἡ ἀμοιδή τῶν εἰς Θεὸν διὰ τῆς ζωῆς πίστεως πλουτούντων εἶναι ἡ κληρονομία τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν ἐν ἐσχατολογικῇ ἐννοίᾳ⁵⁴, ὡς ἄλλωστε καὶ ὁ Κύριος ἀπεφάνθη ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία Του: «Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ»⁵⁵. Ἄλλ' ὡς καὶ ἐν Ἰακώβου, 1,12, αἱ θλίψεις καὶ ἡ ὑπομονὴ ἐν τοῖς πειρασμοῖς, δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἐξασφαλίσωσιν τὴν ἀπόκτησιν τῆς αἰωνίου ζωῆς, οὕτω καὶ ἡ πενία δὲν ἀποτελεῖ ὄρον ἰσχυρὸν καὶ ἐπαρκῆ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς σωτηρίας. Καὶ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ περὶ κληρονομίας τῆς αἰωνίου ζωῆς «τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν». Οὗτοι δὲν εἶναι οἱ ἀνεγκτικοὶ καὶ οἱ καρτερικοὶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς, ὡς ἐν τῷ στίχῳ 1,12, οἵτινες ἐκδηλώνουν τὴν ἀγάπην των, ἀλλ' οἱ πτωχοί. Ἡ σκέψις τοῦ Ἰακώβου εὐρηται ἐν ἀμέσῳ ἐξαρτήσῃ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ. Κατὰ τὴν συνοπτικὴν παράδοσιν ἡ ἀγάπη οὐδὲνως προάγεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσκολλᾶται εἰς τὴν ἀπόκτησιν υλικῶν ἀγαθῶν, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ ἀπομακρύνεται τοῦ Θεοῦ λόγῳ τῆς ἀπορροφῆσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου⁵⁶. Οὕτω, οἱ πιστοὶ πτωχοί, λόγῳ κυρίως γνησίας καθαρότητος τῆς καρδίας των, καὶ τῆς ἀπεριόριστου ἀφροσύσεως καὶ ἀγάπης αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν θὰ ἀναδειχθῶσιν «κληρονόμοι τῆς Βασιλείας»⁵⁷ τῶν Οὐρανῶν. Ἡ ἀγάπη αὕτη τῶν πτωχῶν πρὸς τὸν Θεόν, ἥτις προνομιοῦχον θέσιν προσπορίζει εἰς τούτους, ἐμπνέεται εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀπεριόριστου εὐγνωμοσύνης αὐτῶν πρὸς Αὐτόν, δι' ὅσα ὁ Ἰψιστος ἀπειργάσατο αὐ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 171 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

47. Πρὸς Α' Κορινθίους, 1,26-29.

48. Λουκᾶ, 7, 22.

49. Πρὸς Ρ. Β., 1947, σελ. 324-332. A. GELIN, LES PAUVRES DE GAHVE, PARIS, 1953.

50. Πρὸς ΕΡ. D' ARISTEE, 15, «τελεῖα καὶ πλουσία ψυχῆ». Λουκᾶ, 12, 21 «εἰς Θεὸν πλουτῶν». Α' Κορινθίους, 1, 5 «ἐν παντὶ ἐπλουτισθητε ἐν αὐτῷ». Α' Τιμοθέου, 6, 18: «πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς».

51. Πρὸς Β' Κορινθίους, 6, 10. 8, 9. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 2, 9: «οἶδά σου τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ». TESTAMENT DE JUDA, XXV.4: «καὶ οἱ ἐν πτωχείᾳ διὰ Κύριον πλουτισθήσονται».

52. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἰπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐβραίους καὶ τὰς ἐπτὰ Καθολικάς, Ἀθήναι, 1941, σελ. 245.

53. Βλ. Σάββα Ἀγουρίδη, Ἰπόμνημα εἰς τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, Ἀθήναι, 1956, σελ. 39-40.

54. Ματθαίου, 25, 34. Α' Κορινθίους, 6, 9-10. 15, 50. Γαλάτας, 5, 21.

55. Λουκᾶ, 6, 20. Ματθαίου, 5, 3, 5.

56. Ματθαίου, 13, 22. 19, 16-30. Μάρκου, 10, 23. Α' Τιμοθέου, 6, 10.

57. Ἰακώβου, 2, 5.

τοῖς. Ὁ Ἰακώβος διὰ τῆς γλώσσης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης παρέχει διδασκαλίαν Καινοδιαθηκικήν, καὶ μάλιστα διδασκαλίαν, ἣτις κέντηται ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ θρησκείᾳ τῆς Καινῆς Διαθήκης: Ἡ μακαριότης εἶναι ἀπαύγασμα τῆς ἀγάπης. Ὁ Θεὸς λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ἀγάπην, ἣν ἕκαστος φέρει ἐν ἑαυτῷ. Αἱ ψυχαὶ διακρίνονται ἀναλόγως τοῦ χαρίσματος αὐτῶν γὰ ἀγαπῶσι, καὶ ἡ κλήσις πρὸς τὴν πίστιν συνοδεύεται διὰ τῆς δι' ἔργων ἐνεργουμένης ἀγάπης⁵⁸.

γ) Ἰακώβου, 2,8: «Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, κακῶς ποιεῖτε.»

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ δευτέρου κεφαλαίου ἀναφέρεται εἰς τὴν προσωπολήψιαν (Ἰακώβου, 2, 1-13), ἣτις, ἐπιδαφιλεύει μὲν τιμὰς καὶ δόξας εἰς ὠρισμένους, ἀρνεῖται δὲ ταύτας εἰς ἄλλους, παρὰ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν καὶ τὰς ἀντιθέτους ὑποδείξεις τῆς πίστεως. Συγκριτικῶς, οἱ πρὸς οὓς ἀποστέλλεται ἡ ἐπιστολὴ περιφρονοῦν τοὺς πτωχοὺς «ἠτιμάσατε τὸν πτωχὸν»⁵⁹ — διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν προτίμησιν⁶⁰, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐπιδαφιλεύουν φιλοφροσύνας καὶ πολλὰς περιποιήσεις πρὸς τοὺς πλουσίους⁶¹. «Βασιλικὸς νόμος» δύναται γὰ εἶναι ὁ νόμος τοῦ Βασιλέως Θεοῦ ἢ τοῦ Χριστοῦ, ἦτοι ὁ νόμος, ὅστις ἰσχύει ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁ γνήσιος καὶ ὀρθὸς νόμος τοῦ Βασιλέως, ἦτοι ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη. Ὁ νόμος τῆς ἀγάπης καλεῖται βασιλικὸς ὡς δεσπότης πάντων τῶν λοιπῶν νόμων⁶².

Ὁ Ἰακώβος, ὡς καὶ ὁ Παῦλος⁶³, ἐξαιρεῖ τὴν ἀγάπην ὡς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν συνισταμένην τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης προσδιορίζει τὸν «βασιλικὸν νόμον»⁶⁴. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐννοήσωμεν τὸν νόμον τοῦτον; Οὗτος θὰ ἠδύνατο γὰ εἶναι εἰς προσδιορισμὸς τῆς ὑπεροχῆς, εἰς τιμητικὸς τίτλος⁶⁵, ὡς

58. Βλ. Γαλάτας, 5, 6. Ἑβραίους, 10, 24.

59. Ἰακώβου, 2, 6.

60. Ἰακώβου, 2, 5.

61. Ἰακώβου, 2, 3.

62. Σάββα Ἀγουρίδη, Ἰγρόμημα εἰς τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου, Ἀθήνα 1956, σελ. 42-43.

63. Ρωμαίους, 13, 8-10.

64. Ἐκτὸς τοῦ J. MARTY καὶ M. DIBELIUS, (DER BRIEF DES JACOBUS⁸, GOETTINGEN, 1956), τὴν ἐξήγησιν ταύτην δέχονται σχεδὸν πάντες οἱ σχολιασταί. Πρβλ. ἐπὶ πλέον O. MICHEL, DAS GEBOT DER NAECHSTENLIEBE IN DER VERKUNDIGUNG JESU, ἐν DIE SOZIALE ENTSCHEIDUNG. HG. V. H. KOCH TUBINGEN 1947, σελ. 80. M. MEINERTZ, THEOLOGIE DES NEUEN TESTAMENTES, BONN 1950, I, σελ. 239. V. WARNACH, AGAPE, σελ. 145.

65. Μεταφορὰ συνήθης παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς καὶ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ, μάλιστα περὶ τῆς ἀρετῆς: «Βασιλικὴν ἀρετῆς ὁδὸν» (QUAD DEUS IMMUT. 180). Πρβλ. Δ' Μακκαβαίων, 14,2: «Ὁ βασιλεὺς λογιμαὶ βασιλικώτεροι καὶ ἐλευθερώτεροι». Ἰακώβου, 1, 25: «... νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας...».

«τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπείας»⁶⁶, «βασίλειον ἱεράτευμα»⁶⁷ πρόκειται περὶ ἀξιώματος, ὅπερ δέον, ὅπως ἐνοηθῆ ἐν αὐστηρᾷ ἐννοίᾳ, ἔχοντος σχέσιν πρὸς πρόσωπα καὶ πράγματα ἔχοντα συγγένειαν πρὸς τὸν Βασιλέα. Καὶ ὁ Φίλων (Α' π.Χ. καὶ Α' μ.Χ. αἰών) ὁ Ἰουδαῖος ὀνομάζει «βασιλικὴν ὁδὸν» τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς τὸν Θεόν, τὸν Βασιλέα τοῦ σύμπαντος⁶⁸. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ὁ «βασιλικὸς νόμος» τοῦ Ἰακώβου εἶναι ὁ ἀπορρέων ἐκ τῆς κυριαρχου ἀθθεντίας τοῦ Θεοῦ⁶⁹, ἢ ὁ διέπων τὰ μέλη τῆς Βασιλείας Του⁷⁰. Ὁ βασιλικὸς νόμος διέπει τοὺς κληρονόμους τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ τοὺς δούλους τῆς ἀμαρτίας. Ὅπως δὲ τὸ ἐπίθετον «βασιλικὸς» περικλείει μίαν ἰδέαν ἀξίας, ὑπεροχῆς καὶ τελειότητος, τουτέστι ἀπαρέγκλιτον ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου. Βασιλικὸς νόμος εἶναι ὁ τέλειος νόμος, ὡς ἀποφαίνεται καὶ ὁ ψευδοπλάτων: «Προσέτι καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι, ἅτινα πραγματεύονται περὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, καὶ περὶ ἐνὸς γενικοῦ τρόπου ὀργανώσεως τῆς πόλεως καὶ τοῦ τρόπου τοῦ κυβερνᾶν, πᾶν ὅπερ εἶναι ὀρθὸν εἶναι ὁ βασιλικὸς νόμος — «τὸ μὲν ὀρθὸν νόμος ἐστὶ βασιλικός» — οὐχὶ ὅμως ὅστις δὲν εἶναι, ἀλλὰ φαίνεται εἰς τοὺς ἀμαθεῖς νόμος, διότι οὗτος εἶναι τῷ ὄντι παράνομος»⁷¹. Πρὸς

66. Σοφία Σολομώντος, 5, 16.

67. Α' Πέτρου, 2, 9.

68. Φίλων DE POST. C. 101: «ἐπειδὴ γὰρ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ὄλων βασιλεὺς ὁ Θεὸς ἐστὶ, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγούσα ὁδὸς ἄτε βασιλέως οὕσα εἰκότως ὀνομάσται βασιλική, ταύτην δ' ἡγοῦ φιλοσοφίαν...» 102: «ἐμφανῶς ἐπιδειχθῆαι ὅτι ταυτὸν ἐστὶ τῇ βασιλικῇ ὁδῷ τὸ Θεοῦ ρῆμα». Πρβλ. P. PETR. III, 31, 5: «πορευομένου ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ». (240 AV. J. — C.) III, 26, 15: «ὁ πράκτωρ ὁ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν προσόδων τεταγμένος». DITTENBERGER, SIL. I. 426, 25 κ.λ.π.

69. Πρβλ. Β' Μακκαβαίων, 3, 13: «Δι' ἧς εἶχε βασιλικὸς ἐντολὰς, πάντως ἔλεγεν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀναληπτέα ταῦτα εἶναι». Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐρμηνεία τῶν H. WINDISCH, H. PREISKER (DIE KATHOLISCHEN BRIEFE³, TUBINGEN, 1951, σελ. 15). Ὁ A. DEISSMANN (LICHT VOM OSTEN⁴, TUBINGEN, 1923, σελ. 340, ὑποσημ. 4) ἀναφέρει ἐπιγραφὴν τῆς Περγᾶμου ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τραϊανοῦ (98-117 μ.Χ.) (ATHENISCHE MITTEILUNGEN, 1902, σελ. 48 ἐξ.): «τὸν βασιλικὸν νόμον ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκον». Ὁ νόμος προσαγορεύεται βασιλικός, διότι ἐκδίδεται ὑπ' ἐνὸς βασιλέως, τῆς Περγᾶμου.

70. Ἡ φράσις «νόμος βασιλικός» παραπέμπει εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἰακώβου, 2, 5: «κληρονόμους τῆς βασιλείας». Βλ. TH. ZAHN, (EINLEITUNG, I, σελ. 82). J. B. MAYOR, G. J. KNOWLING (THE EPISTLE OF ST. JAMES, LONDRES, 1904). E. WALTER, (GLAUBE, HOFFNUNG UND LIEBE IM NEUEN TESTAMENT², FRIBOURG — B., 1942, σελ. 140).

71. PS. PLATON, MINOS, 317, Πρβλ. Αἰτῶσι, LETTRE VIII, 354 C: «νόμος ἐπειδὴ κύριος ἐγένετο βασιλεὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώποι τύραννοι νόμων». Ξενοφώντας, Οἰκονομικός XIV, 7: «Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι οὐ μόνον ζημοῦσι τοὺς ἀδικούοντας ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς δικαίους». Ὁ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΠΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΘΡΟΝΟΝ

Καίτοι από τινος ἐλέγετο ὅτι ἡ Α. Ἀγιότης ὁ Πάπας Παῦλος-Ἰωάννης Β' θὰ ἤρχιζεν ἀμειώτερον τὴν οἰκουμενικὴν δραστηριότητά του — ταυτοχρόνως καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς διαρωμαιοκαθολικὰς καὶ παγκοσμίους τοιαύτας — μὲ μίαν ἐπίσκεψιν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὸν Προκαθήμενον αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἡ ἡδὴ πραγματοποιηθεῖσα ἐπίσκεψις του εἰς Φανάριον ἐπὶ τῇ Θρονικῇ Ἐορτῇ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, 29 καὶ 30 Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους, ὑπῆρξε μᾶλλον αἰφνιδιαστική.

Ὅσον δὲ αἰφνιδιαστικὴ ὑπῆρξεν, ἄλλο τόσον καὶ πολυσυζητηθεῖσα ἀπέβη, πολλὰ δὲ σχόλια, θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ, διευτυπώθησαν περὶ αὐτήν.

Γενικῶς ἡ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα ὑπῆρξεν εὐτυχῆς καὶ ἐπιτυχῆς διὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν καὶ διὰ τὸν ἐπισήμως πλέον ἀρξάμενον Θεολογικὸν Διάλογον, τόσον διὰ τῆς γενομένης ἐξαγγελίας καὶ τῆς κοινοποιήσεως τῆς συνθέσεως τῶν ἐκατέρωθεν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν διὰ τὸν Διάλογον τοῦτον, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἐπιχειρημένης πρώτης Συνελεύσεως τῶν ἐκατέρωθεν ἐπιτροπῶν.

Ἄλλ' ἡ παπικὴ ἐπίσκεψις ἔπρεπε νὰ εἶχε, καὶ ἔσχεν, καὶ πολιτικὴν διάστασιν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ προκατόχου του Παύλου ΣΤ', ὁ ὁποῖος ἀπροκαλύπτως εἶχε διακηρύξει ὅτι ἐπισκέπτετο τὴν Κων)λιν, ὡς Ἀρχηγὸς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν συναντήσιν τὸν Πρῶτον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς (τὸν τότε Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν τὸν Α'), ἔθετε δὲ ὡς δευτέρον ἀπλῶς λόγον

ἐπισκέψεως τὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν τοιαύτην, ὡς πρὸς χώραν μεθ' ἧς εἶχε καὶ ἔχει διπλωματικὰς σχέσεις τὸ Βατικανόν, ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος Β', εἴτε διότι αἱ ἀνεξερεύνητοι ὁδοὶ τῆς διπλωματίας ὑπηγόρευσαν τὴν ἀνάλογον σύνθεσιν τοῦ προγράμματος τοῦ ταξιδίου του, εἴτε διότι ἡ Τουρκία ἐπέμεινε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ προηγούμενον — κατ' αὐτήν — λάθος, ἠκολούθησεν εἰς τὸ ταξίδιον του αὐτὸ ἐν ὁδοιπορικῶν μικτόν. Καὶ πολιτικῶς μὲν προέταξεν τὴν ἐπίσκεψιν του εἰς Ἀγκυραν, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς ὡς ἀρχηγὸς Κράτους καὶ ἔσχε πολιτικὰς συζητήσεις, Οἰκουμενιστικῶς ἔταξε τὸ ταξίδιον του εἰς Φανάριον ὡς δευτέρον. Καὶ ὡς θεολογικὴν πλὴν τρίτην κατὰ σειράν δικαιολόγησιν τοῦ ταξιδίου του ἐθεώρησε τὴν εἰς Ἐφεσον μαριολογικὴν προσκυνηματικὴν ἐπίσκεψιν του εἰς τὸν «Οἶκον» τῆς Μαρίας.

Τὸ γεγονός διμλεῖ ἐξ ἑαυτοῦ. Αἱ σελίδες αὐταὶ ἀποφεύγουν νὰ σχολιάσουν τοῦτο. Ἀπλῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λεχθῆ ὅτι ἀπὸ πάσης πλευρᾶς προτιμώτερον θὰ ἦτο τὸ ἀντίστροφον ὁδοιπορικόν, δηλαδὴ Ἐφεσσος-Κων)λις, Ἀγκυρα. Κάποιαν φορὰν θὰ πρέπει αἱ Ἐκκλησῖαι νὰ ἐνθυμῶνται ὅτι ἡ ἱεράρχησις τῶν εὐθυνῶν ἀπὸ τῶν ἐκκλησιολογικωτέρων πρὸς τὰς κοσμικωτέρας σῶζει καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν περιπλοκὰς ἢ, ἐπὶ τὸ χαλαρότερον, ἀνησυχίας.

***

Πάντως ἡ παπικὴ ἐπίσκεψις εἰς Κων)λιν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν παρουσιάζει πολὺ ἐνδιαφέρον.

Πρωτίστως δι' αὐτὴν ταύτην τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτὴ ἀποτελεῖ κάλυψιν

δὲ, ἡ ὑπεροχὴ αὐτὴ περιλαμβάνει τὰ πρωτεῖα, ὅποτε θὰ λέγη τις ἡ ἀστρονομία εἶναι «βασιλεῖς τῶν ἐπιστημῶν»⁷², ἡ εὐσέβεια «βασιλεῖς τῶν ἀρετῶν»⁷³, καθὼς ὁ σοφὸς εἶναι εἰς καθ' ἑαυτὸν ὑπέρτατος⁷⁴. Προκειμένου περὶ ἀρετῆς,

ἡ βασιλεία συνίσταται, εἰς τὸ νὰ διατάσῃ καὶ διέπῃ τὴν δραστηριότητα τοῦ ἀνθρώπου: «πᾶσα βασιλεῖς ἐστὶ καὶ ἀρχουσα καὶ ἡγεμονεύουσα τῶν κατὰ τὸν δῖον πραγμάτων»⁷⁵.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ANTONIOS

Φίλων ὁ Ἰουδαῖος ἐν DE SPEC. LEG. IV, 168, σημειοῖ: «βασιλικὴν δ' εἶθε Μωυσῆς ὀνομάζειν ὁδὸν τὴν μέσην, ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως οὖσαν μεθόριον». Πρβλ. Φίλωνος, DE VIT. MOS. II, 4, ἔνθα ὁ νόμος εἶναι βασιλικός, διότι εἶναι δίκαιος, ὁρίζων τὸ πρέπον καὶ ἀπαγορευτὸν τὸ ἀπάδον.

72. Φίλων, DE CONRG. ERUD. 50.

73. Φίλων, DE SPEC. LEG. IV, 147.

74. Τὸ ἀπόφθεγμα εἶναι στωϊκόν: «Καὶ μόνον εἶναι τὸν σοφὸν βασιλεῖα τε καὶ βασιλικόν, τῶν δὲ φαύλων μηδένα» τὴν

γὰρ βασιλείαν ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον εἶναι καὶ τὴν ἀνωτάτω καὶ τὴν ἐπὶ πάσας». (Στωβαίου, II, 7, 11 M; T. II, σελ. 108). Πρβλ. Διογένους Λαερτίου, VII, 122: «οὐ μόνον δ' ἐλευθέρους εἶναι τοὺς σοφοὺς, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς τῆς βασιλείας οὕσης ἀρχῆς ἀνυπευθύνου».

75. Φίλων, DE MUT. NOM. 80.

ώρισμένων άνησυχητικῶν ἐκ Ρώμης ἐκδηλώσεων καὶ συγκεκριμένων μορφῶν δραστηριοποιήσεως τῶν Γραμματειῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν τῆς, αἱ ὁποῖαι ἀμέσως ἐνδιαφέρουν τὴν Ὁρθοδοξίαν. Οὕτω, διὰ τὰ ἀναφερόμενα δύο μόνον γεγονότα, ὑπενθυμίζομεν τὴν γνωστὴν περίπτωση τοῦ Γράμματος τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ἰωάννου - Παύλου Β' πρὸς τὸν Οὐκρανὸν Οὐνίτην Καρδινάλιον Σλίπυ, τὴν ἐκ τούτου δημιουργηθεῖσαν εὐρύτεραν εἰς τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας ἀνησυχίαν καὶ τὴν σχετικὴν ἀλληλογραφίαν μεταξὺ τοῦ Μητροπολίτου Ἰουβενάλιου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Καρδινάλιου Ἰωάννου WILLEBRANDS, Προέδρου τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Ἐνότητος τοῦ Βατικανοῦ¹. Λευτέρως περιπτώσεις εἶναι ἡ τῆς «καταδίχης» ὠρισμένων Ρωμαιοκαθολικῶν Θεολόγων (π.χ. τοῦ Η. KUNG, τοῦ Ε. SCHILLEBEECKX κ.ἄ.) οἱ ὁποῖοι εἶναι γνωστοὶ διὰ τὸ θεολογικὸν καὶ οἰκουμενικὸν «ἀνοιγμα» αὐτῶν πρὸς ὁλόκληρον τὸν μὴ Ρωμαιοκαθολικὸν κόσμον. Ἀμφοτέραι αἱ περιπτώσεις αὐταὶ ἄς μὴ θεωρηθοῦν ὡς ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν ἦσαν μόνον τοιαῦτα, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδεμίαν ἀνάμειξιν θὰ εἶχεν καὶ οὐδόπως θὰ ἠσχολεῖτο μὲ αὐτά. Ἀλλὰ τὰ ζητήματα ταῦτα ἔχουν τὴν οἰκουμενικὴν των διάστασιν. Καὶ ἐμπλέκουν τὴν Ὁρθοδοξίαν, εἴτε ἀπ' εὐθείας, ὡς εἶναι τὸ θέμα τῆς Οὐκρανικῆς Οὐνίας καὶ τῶν περὶ αὐτῆς ἀπὸ Ρώμης λεχθέντων — τὰ ὁποῖα ἱστοριοθεολογικῶς δὲν εὐσταθοῦν — εἴτε ἐμμέσως, διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, εἰς τὰς τρίτους τοῦ ὁποῖου ἰδέαι προοδευτικαὶ γύρω ἀπὸ ἐπίμαχα θέματα, ὡς εἶναι τὸ ἀλάθητον, ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν Συνόδων, ἡ συνυπεθυνότης τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἄλλα τινὰ (ἐξαιροῦμεν τὸ Χριστολογικόν, αἱ ἐξελίξεις τοῦ ὁποῖου ἐξ ἴσου μὲ τὴν Ρώμην ἀνησυχοῦν καὶ ἡμᾶς), ἰδέαι, λέγομεν, προοδευτικαὶ ἀποκλειόμεναι ἀπὸ τὸν ἐφ' ἐξῆς Διάλογον πιθανὸν νὰ πτωχύνουν αὐτόν.

Κατὰ ταῦτα, ἡ ὄντως μεγάλης οἰκουμενιστικῆς σημασίας χειρονομία τοῦ Πάπα νὰ στραφῆ πρὸς τὸ Φανάριον καὶ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν Προκαθήμενον τῆς Ὁρθοδοξίας ἀποτελεῖ ἐν ἀντίβαρον εἰς τὰς ἐνδορρωμαιοκαθολικὰς ζυμώσεις, τὰς ὁποίας μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον παρακολουθεῖ συνεχῶς ἡ Ὁρθοδοξία. Εἰς τὰ κείμενα τῶν λόγων τοῦ Πάπα, περισσότερο ἀπὸ τοὺς «κοινούς

1. Περὶ τῶν ἀντιδράσεων τῶν Ὁρθοδόξων εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ὡς ἄνω ἐπιστολῆς ἰδὲ Chr. G. ZAPHIRIS, A Necessary Presupposition for the beginning and the success of the Theological Dialogue between the Orthodox and the Roman Catholic Churches, ἐν Θεολογία, τ. L, 1979, σ. 864 ἐξ. OLIVIER CLEMENT, Jean-Paul II et les Orthodoxes, ἐν Le Monde, 11 Ἀυγούστου, 1979, τοῦ ἰδίου Des ombres sur les relations entre Rome et l'Orthodoxie, ἐν SOP, ἀρ. 40 (Ἰούλιος - Ἀύγουστος, 1979), σ. 11, Γ. ΤΣΕΤΣΗ, Δυσκολία εἰς τὸν Διάλογον Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ; ἐν Ἐκκλησία, τ. ΝΣΤ', 1979, σ. 461-464.

τόπους» περὶ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἐπανασυναντήσεως, ἐνότητος, συνδιαλλαγῆς κλπ., διεπιστώσαμεν αὐτὴν κυρίως τὴν ἀπὸ μέρους τῆς Ρώμης τάσιν καὶ διάθεσιν, νὰ τονίσῃ ὅτι ὑπολογίζει εἰς τὰς σχέσεις τῆς μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν καὶ ὅτι ἡ ἀνησυχία τῆς ἐνότητος πρέπει νὰ προχωρήσῃ πολὺ πέραν τῆς συνήθους ψιλῆς φιλολογίας καὶ νὰ ἀποβῆ στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον, σὺν τοῖς ἄλλοις, θὰ διασκεδάσῃ τὴν εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν πιστῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως — κυρίως τῆς Δύσεως — διαφανομένην ἀντίληψιν ὅτι ἡ Ρώμη ἐπανασυστέλλεται εἰς τὸν πρὸ τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου σκληρὸν καὶ στεῖρον συντηρητικισμόν. Ἄρα τὸ παπικὸν ταξίδιον ἀπὸ πλευρᾶς Ρώμης ἀξιολογεῖται ὡς ἐν ἐπίσημον «ἀνοιγμα» τῆς Ρώμης πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν, ἔστω καὶ ἐν μέσῳ ὠρισμένων νεφῶν.

✱

Ἄλλὰ τὸ ταξίδιον τῆς Α. Ἀγιότητος εἰς Φανάριον ἔχει σημασίαν καὶ διάστασιν διορθόδοξον οὐ τὴν τυχοῦσαν. Εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐκφράζοντες ἐντεῦθεν, ἀπὸ τῶν ἐλλαδικῶν χώρων, τὴν διαπίστωσίν μας, ὅτι οἱ ἐν Φαναρίῳ ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ λαμπροὶ Ἱεράρχαι συνέλαβον καὶ ἐτόνισαν τὴν διορθόδοξον ταύτην διάστασιν τοῦ παπικοῦ ταξιδίου. Δύο σημεῖα, ἀπολύτως θετικά, θέλουν νὰ ὑπογραμμίσουν αἱ σελίδες αὐταί: α) Τὸ γεγονός ὅτι, εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ παπικὴ ἐπίσκεψις, ἐξηγγέλη τὸ γεγονός, μὲ σεπτὰ Πατριαρχικὰ Γράμματα εἰς πάσας τὰς ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας καὶ τοὺς Προκαθημένους αὐτῶν. Καὶ συνέβη τοῦτο τὸ θαυμάσιον: Ἄπαντα τὰ Ὁρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ αἱ Ἀυτόκεφαλοι Ἐκκλησίαι, εἰς μίαν συγχροδίαν θετικῆς ἀνταποκρίσεως, μὲ τηλεγραφήματα, Γράμματα ἢ Μηνύματα τῶν Προκαθημένων των, ἐπεσήμαναν θετικῶς τὸ γεγονός καὶ ἐξέφρασαν τὴν μετοχὴν των εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν τιμὴν, τὴν προσγενομένην πρὸς τὸ σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Καὶ μόνον τὸ γεγονός τοῦτο ἀρκεῖ νὰ τονίσῃ ὅτι κατὰ ἔξει ἀλλάξει εἰς τὴν ἐκκλησιολογικὴν δομὴν τῆς συνυπάρξεως τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἐνιαίᾳ Ὁρθοδοξίᾳ. β) Τὸ γεγονός ὅτι, κατόπιν μακρᾶς ἐνδορθοδόξου διεργασίας — καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ νέαν ἐνδειξιν τῆς διορθοδόξου συνεργασίας τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν — τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἤγαγε τὸ θέμα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου εἰς τὴν ἀκμὴν του, ὥστε μὲ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Πάπα νὰ εἶναι εἰς θέσιν αὐτὸ μὲν ἀπ' ἐνός νὰ παρουσιάσῃ καὶ ἐξαγγεῖλῃ τὸν πλήρη κατάλογον τῶν Ἀντιπροσωπειῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς Ρώμης, ἀπ' ἐτέρου δὲ ἡ Ρώμη, ἐκ Φαναρίου καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖ συνάτησιν, νὰ ἐξαγγεῖλῃ ταυτοχρόνως τὴν ἰδικὴν τῆς ἀντίστοιχον Ἐπιτροπὴν.

Πάντα ταῦτα μαρτυροῦν τὴν ἀπὸ διορθοδόξου πλευρᾶς θετικὴν σημασίαν τοῦ παπικοῦ ταξιδίου εἰς Κωνσταντινούπολιν.

✱

ΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΑΙ ΕΥΘΥΝΑΙ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία γεραίρει σήμερα καὶ τιμᾷ τὴν ἐπέτειον μνήμην τῶν καλλινίκων ἀγώνων καὶ θριάμβων τῆς πίστεως, ἀναπολεῖ, ἐν εὐλαδεῖα πολλῇ, τὴν ἀγλήν καὶ τὰ τρόπαια τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ἐν συνειδήσει τῆς μεγάλης αὐτῆς εὐθύνης, ἀναλογίζεται, ἐντὸς τοῦ παρόντος, τὸ χρέος αὐτῆς, ὅπως ἀναποκριθῆ εἰς τὰ μεγάλα αἰτήματα τῶν συγχρόνων καιρῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν φαίνεται, πλέον, ἢ Ἐκκλησία νὰ διαδραματίζῃ τὸ ἀπὸ τῆς ἱστορίας χρέος αὐτῆς καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἐπηρεάζῃ τὸ πνεῦμα καὶ νὰ κατευθύνῃ τὴν βούλησιν καὶ τὸ συναίσθημα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ὑψηλὰ καὶ εὐγενῆ ἰδεώδη, πρὸς τὰ ὅποια ἀποδλέπει ὁ θαυτοτερος σκοπὸς καὶ προορισμὸς τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεως. Ἐκθαμβὸς ἀπὸ τὸ ἀπλετον

φῶς τῆς ἐπιστήμης καὶ τὰ προϊόντα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀφέθη εἰς τὴν λατρείαν τῆς γνώσεως καὶ φυσικῆς ἐρεύνης καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς «τὰ κηθήοντα τὴν ἀκοήν» ρεύματα καὶ τὰ λικνίζοντα τὰς ὁρέξεις καὶ διαθέσεις τοῦ ἔξω ἀνθρώπου διδάγματα καὶ συστήματα, ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ ἠθικοῦ πεδίου τὰ ὅποια ἐστηρίχθησαν εἰς τὴν ἄρησιν παντὸς μεταφυσικοῦ καὶ ὑπερβατικοῦ στοιχείου καὶ ἐξέλαβον τὸν ἄνθρωπον ὡς προϊόν ἀνεπίξεως τῆς ὕλης καὶ καθαρῶς ἐνδοκοσμικὸν δημιουργήμα, ξένον πρὸς πᾶσαν κοινωνίαν καὶ σχέσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, τὸν ὅποιον, φύσει, ἐπιποθεῖ ἢ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, «ὡς ἡ ἕλαφος τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ψαλμωδοῦ.

* Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Λειτουργίαν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας (24 Φεβρουαρίου 1980).

Ἀποκοπή ὅμως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ περιορισμὸς αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ μόνον κόσμου, σημαίνει ἄρησιν καὶ τῆς ὑψηλῆς εὐθύνης, τὴν ὅποιαν ἐπιβάλλει ἢ μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνία καὶ σχέσις τοῦ ἀνθρώ-

Δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ Φανάριον ἢ ἐπίσκοπος τῆς Α. Ἀ. τοῦ Πάπα παρουσιάζει ἐνδιαφέρον καὶ ἀπὸ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, ἥτοι τῆς θέσεώς του ἐν Τουρκίᾳ ὑπὸ τὰς γνωστὰς συνθήκας διαβιώσεως εἰς τὴν χώραν ἐκείνην. Μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συμβαίνει τὸ περιεργὸν φαινόμενον, ὅπερ ἐπισημαίνει ἀνθρωπολογικῶς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἐν ᾧ δηλὰ δη ὁ «ἔξω ἄνθρωπος», ἥτοι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς δημογραφικὸν ἢ πληθυσμικὸν φαινόμενον, ἐλαττοῦται, ὁ «ἔσω ἄνθρωπος», ἥτοι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς θεσμικὴ ὑπαρξιακὴ πραγματικότης τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν ἀνατολικὸν χῶρον, αὐξάνει. Καὶ τοῦτο, νομίζομεν, ὑποδηλοῖ πρὸς πάντα καλῆς πίστεως ἄνθρωπον, ἢ παπικὴ ἐπίσκοπος, ἢ γενομένη ὑπὸ τὰς πλέον ἀπροσφόρους συνθήκας καὶ προϋποθέσεις.

Αἱ γραμμαὶ αὐταὶ δὲν θέλουν νὰ συζητήσουν τὸ ἐὰν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὴν στιγμὴν ταύτην ἔχει ἀνάγκη ἢ οὐ τοιούτων ἔξωθεν τινῶν. Ὁ αὐτοδυναμισμὸς καὶ τὸ παντικὸν «ἢ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» ἦσαν καὶ εἶναι τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας «τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων». Καὶ βεβαίως ὑπὸ τὰ τοιαῦτα γνωρίσματα πολλάκις τὰ ἔξωθεν στοιχεῖα τινῶν εἶναι σχετικῆς ἀποτελεσματικότητος. Ἀλλ' οἱ θεομοὶ ζοῦν καὶ ἀναπτύσσονται, ἔξ ἑτέρου, καὶ μὲ ὅλας τὰς γνωστὰς διασυνδέσεις ἀλληλοεπαφῆς καὶ ἀλληλοοικοδομῆς. Εἶναι ἢ γνωστὴ θέσις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ πάλιν εἰς τὸ γνωστὸν ἀπόσπασμά του περὶ «σώματος» καὶ «μελῶν τοῦ σώμα-

τος» ὡς πρὸς τὴν μετοχὴν ἀλλήλων εἰς τὴν χάσιν καὶ τὸν πόνον των.

Πάντως, ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἢ ἐπίσκοπος τῆς Α. Ἀ. Ἁγιότητος πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔσχεν παγκοσμίους ἀπηχήσεις καὶ ἐπανεφέρε τὸ Φανάριον εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἄς ἐπιτραπῆ δὲ νὰ λεχθῆ ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐγένετο ὄχι ὑπὸ τὴν μεμφίμορον διατύπωσιν ἱερεμιάδων τοῦ «τί ἀπέμεινεν ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον», ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἱστορικοκανονικὴν καὶ ἐκκλησιολογικὴν προβολὴν τῆς ἀνάγκης διὰ τὰς ἐκκλησίας σήμερα ὑπάρξεως, ἐπιβιώσεως καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δραστηριοποιήσεως τοῦ αἰωνοβίου τούτου θεσμοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν τοιαύτην ἀξίαν θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουν πάντες, μάλιστα δὲ καὶ αὐτὴ ἢ σύμμαχος χώρα Τουρκία. Ἐν ἀπωτάτῃ ἀναλύσει οἱ ἱστορικοὶ τῆς σήμερα καὶ τῆς αὔριον θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ νὰ ὁμολογήσουν ὅτι ἀπὸ τὴν χιλιετηρίδα τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας καὶ ἀπὸ τὰ 500 χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας ὁ μόνος ἐναπομείνας, ἐπιβιώσας καὶ διατηρούμενος θεσμὸς εἶναι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Πάντα τὰ λοιπὰ κατέρρευσαν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλον.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

που. Τὸ ὑπερφυσικὸν δλοκληρώνει τὴν ἔννοιαν τοῦ φυσικοῦ καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ δλοκληρώνει ἡ παρουσία τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀπεκαλύφθη. Διότι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀποκάλυψις «μυστηρίου χρόνοις αἰώνιοις σεσιγημένου» (Ρωμ. 16,25) «φανερωθέντος δὲ νῦν καὶ γνωρισθέντος εἰς πάντα τὰ ἔθνη».

Ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἡ καθαρωτέρα αὐτοῦ μορφή, ἡ Ὁρθοδοξία, ὡς δέκτης εὐπαθῆς ἀλλὰ καὶ ἐρμηγνευτῆς γνήσιος τῶν μυστηρίων τῆς Ἀποκαλύψεως, φέρει περισσότερο πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας, τὴν εὐθύνην τῆς διακηρύξεως αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου, τῆς Ἀποκαλύψεως, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ σκεπτικισμὸς καὶ ἡ ἀγνωσιαρχία, ἡ πνευματικὴ σύγχυσις καὶ ἡ ἠθικὴ ἀναρχία, ἀποτελοῦν τὸ μοιραῖον καὶ τραγικὸν κατάντημα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος τρέφεται ἀπὸ τὰ πτωχὰ κεράτια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐτρέφετο ὁ ἄσωτος υἱὸς τῆς παραβολῆς, μακρὰν τῆς πατρικῆς στέγης καὶ «οὐσίας».

Ναί· ἡ Ὁρθοδοξία φέρει τὴν εὐθύνην, διότι δὲν εἶναι μία Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία. Αὕτη διετήρησε ἀκριβῆ καὶ αὐθεντικὴν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν πρώτην αἰγλήν καὶ καθαρότητα. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχει, περισσότερον ἀπὸ μία ἀπλήν καὶ ἀδιάκοπον ἱστορικὴν συνέχειαν καὶ συνέπειαν, μία πνευματικὴ καὶ ὄντολογικὴ ταυτότης. Ἡ αὕτη πίστις, τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὸ αὐτὸ ἦθος. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ αὐτὸ δικαιοῖ τὴν, ἀξίωσιν αὐτῆς, ὅτι εἶναι καὶ παραμένει ἡ Ἐκκλησία. Εἶναι Μία, διότι διετήρησε καὶ διατηρεῖ τὸ χάρισμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον κατετέθη εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ. Εἶναι Μία, διότι διατηρεῖ τὴν παράδοσιν τῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς θείας συμπραστάσεως καὶ διαρκοῦς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ παράδοσις δὲν παραδίδει ἀπλῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι παραλαμβάνει, ἀλλὰ παραδίδεται καὶ ἡ ἴδια εἰς τὴν πνοὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὰς φλόγας τῆς Πεντηκοστῆς.

Πλὴν τὸ μυστήριον τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι αὕτη ἡ ἀποκάλυψις τοῦ μυστηρίου, τοῦ «σεσιγημένου, νῦν δὲ φανερωθέντος καὶ γνωρισθέντος» καὶ τὸ ὁποῖον, «ὕμιν δέδοται γινῶναι» (Ματθ. 13,11) καὶ «γνωρίσαι», διότι τὸ μυστήριον δὲν ἔχει μίαν ἀπλήν σχέσιν πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ ἀποτελεῖ καὶ συνιστᾷ αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν ἀξιολογικὴν πληρότητα, ἐνδοκοσμικὴν καὶ ὑπερβατικὴν. Αὐτὸ, ἄλλωστε, ἀποτελεῖ καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἀλλὰ καὶ τὴν τραγωδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι αὐτὸς εἶναι εἰς τὸ μεταίχιμον τῶν δύο κόσμων. Αὐτὸς εὐρίσκειται εἰς τὰ ὅρια τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ. Ἀνήκει εἰς τὸ βασίλειον τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἐλευθερίας, τῆς ὕλης καὶ τοῦ πνεύματος, τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου.

Καὶ ἐνῶ ἡ Ἐπιστήμη ἐρευνᾷ τὸ βάθος τοῦ εἶναι καὶ τῆς ὑπάρξεως, ἀνιχνεύει καὶ ὑποτάσσει εἰς τὴν δύναμιν

τοῦ πνεύματος τὸ μυστηριώδες σύμπαν, προσδιορίζει τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων, ἐν τούτοις παρασιωπᾷ τὸ μυστήριον τῆς Ἀποκαλύψεως ἢ ἐρμηγνεύει αὐτὸ ἀνεπαρκῶς καὶ ἀτέχνως, ἢ ἀπογυμνώνει τὴν χριστιανικὴν ἰδεολογίαν ἀπὸ παντὸς μυστηρίου καὶ ἀπὸ πάσης μεταφυσικῆς ἔννοιαις, ἀποχρωματίζουσα οὕτω αὐτὸ τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον εἶναι μυστήριον «καθ' ἑαυτὸ» καὶ ἀποτελεῖ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν τῆς Ἀποκαλύψεως τὸ μυστηρίου ὡς θεμέλιον ἀλλὰ καὶ ἐπιστέγασμα τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας, αὐτὸν τὸν χαρακτήρα τοῦ μυστηρίου καὶ τὸ «μήνυμα» αὐτοῦ, καλοῦμεθα νὰ διακηρύξωμεν ὡς τὴν πρώτην καὶ βασικὴν ἀλήθειαν τῆς «καινῆς διδαχῆς», ὡς τὴν ἀλήθειαν τῆς Ἀληθείας. Τὸ μεγαλεῖον τῆς χριστιανικῆς πίστεως εὐρίσκειται ἀκριβῶς εἰς αὐτὴν τὴν πίστιν, εἰς τὸ «μυστήριον».

Ἀποκάλυψις καὶ μυστήριον εἶναι ταυτόσημα. Χριστιανισμὸς καὶ Ἀποκάλυψις εἶναι συνώνυμα. Ἀποχρωματίζεις τὸ μυστήριον σημαίνει ἄρνησιν τῆς πίστεως εἰς Θεὸν Πατέρα καὶ τὴν Ἐνσάρκωσιν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων. Ἀπογύμνωσις τοῦ μυστηρίου πρὸς εὐκολωτέραν κατανόησιν τοῦ μυστηρίου, σημαίνει κατάργησιν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποῖαν παρεδόθη τὸ μυστήριον τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ ἡ ὁποία ἐκλήθη ὅπως ἐρμηγνεύσῃ αὐτὸ διὰ τῆς πίστεως καὶ διώσῃ αὐτὸ καὶ μεταδώσῃ αὐτὸ διὰ μέσου τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ὀρθοπραξίας εἰς τὰ πληρώματα τῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ ἀπὸ τῆς ἀληθείας τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως, ὡς τῆς βασικῆς οὐσίας τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, ἀπορρέουσαι εὐθῆναι καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἀποτελέσουν τὴν σημερινὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἄμβωνος.

Χαρίζατέ μου, παρακαλῶ, τὴν προσοχὴν Σας.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σεβασμιώτατοι Ἱερόραχοι,

Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίασμα.

Ἡ Ἀποκάλυψις εἶναι μυστήριον καὶ τὸ μυστήριον εἶναι ἀποκάλυψις. Θὰ ἔλεγον ἀκόμη, ὅτι τὸ φυσικὸν ἔδαφος τῆς πίστεως εἶναι αὐτὸ τὸ μυστήριον. Ἡ πίστις, ὡς δύναμις καὶ ὡς περιεχόμενον, ἀνήκει εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Μυστηρίου. Πίστις ὅμως καὶ βίωσις τοῦ μυστηρίου εἶναι ὑπερβάσις τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως, εἶναι ἔνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸ βάθος τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας τοῦ μυστηρίου ὁ ἄνθρωπος ἐγγίζει τὸν Θεόν. Εἰς τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπιτυγχάνεται ἡ μυστικὴ κοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἔνωσις, δηλαδή, τῆς θείας μεγαλωσύνης καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, σημαίνει διὴ ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐνωματώσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος. Ἰδοὺ τὸ μυστήριον. Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι ἀπόροιστος εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον, διότι ὑπερβαίνει τὰ μέτρα τῆς νοητικῆς αὐτοῦ ικανότητος, πλὴν ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποῖαν

καλείται νὰ ἀποδεχθῆ καὶ οἰκειωθῆ διὰ τῆς πίστεως. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀποκλείει τὸ παράλογον, ἀντιθέτως τὸ παράλογον, ἢ μᾶλλον τὸ ὑπέρολογον, ἐκλαμβάνει ὡς μέτρον καὶ κριτήριον τῆς ἀληθείας. Ἡ Ἀλήθεια τῆς Ἀποκαλύψεως δὲν εἶναι ὑπόθεσις λογικῆς κρίσεως καὶ ἐπεξεργασίας. Εἶναι ὑπόθεσις πνευματικῆς βιώσεως καὶ βιωματικῆς οἰκειώσεως. Τὸ μυστήριον δὲν ἐρευνᾶται ἐπιστημονικῶς, δὲν ἀνιχνεύεται, ἀλλὰ βιοῦται καὶ βιούμενον γνωρίζεται. Ἡ γνώσις τοῦ μυστηρίου σημαίνει βίωσιν τοῦ μυστηρίου. Διὰ νὰ ἀγαπήσωμεν τὰ πράγματα τῆς γῆς, πρέπει νὰ τὰ γνωρίσωμεν πρῶτον, ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσωμεν τοὺς πνευματικὸς καρποὺς τῆς μυστικῆς θεωρίας, πρέπει ν' ἀγαπήσωμεν πρῶτον αὐτὸ τὸ μυστήριον. Εἰς τὴν ἀλήθειαν εἰσερχόμεθα διὰ τῆς ἀγάπης, παρατηρεῖ, ὁρθῶς, ὁ Ἱερός Ἀγνουστίνος.

Καὶ ἐπειτα, ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει εὐαίσθητος πρὸς τὸ μυστήριον. Γοητεύεται ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, θέλγεται ἀπὸ τὰ αἰνίγματα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔλκεται ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ μυστήριον ὑπάρχει ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, λέγει ὁ Γκαίτε. Εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχει ἓνα ὑπόβαθρον καὶ ὑπόστρωμα, ἓνα ἀρχέγονον βάθος. Καὶ αὐτὸ εἶναι ὁ πνευματικὸς κόσμος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει. Εἶναι ἡ ἐν χρόνῳ αἰωνιότης, ἡ ὁποία ἀντανακλᾷ ἐντὸς τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ὁ ἀντίλαλος καὶ ἡ ἀντήχσις τοῦ ἀπειρου, ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς δὲν εἶναι ἡ προσαρμογὴ τῆς φωνῆς τοῦ μυστηρίου πρὸς τὴν δεκτικότητα τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου, ἀλλὰ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ἀκοῆς, πρὸς τὴν φωνὴν τῆς φωνῆς τοῦ μυστηρίου. Δὲν ἀποχρωματίζεται ἡ πραγματικότης, ἀναλόγως τῆς ἰκανότητος τοῦ ὁπτικοῦ νεύρου, ἀλλὰ ἐνισχύεται τὸ αἰσθητήριον τῆς ὁράσεως, διὰ νὰ ἀνερίθω τὸ φρικτὸν χρῶμα τῆς πραγματικότητος. Ἡ Θεολογία, ὡς νοητικὴ μαρτυρία τῆς Ἀποκαλύψεως καλεῖται ὅπως διατηρήσῃ τὸν ὑπερβατικὸν χαρακτήρα. Καὶ εἶναι ὑπερβατικὸς χαρακτήρ, ἢ διὰ τῆς πίστεως γνώσις καὶ βίωσις τοῦ μυστηρίου, ἢ μᾶλλον βίωσις καὶ γνώσις, διότι τὸ μυστήριον βιούμενον μόνον γνωρίζεται καὶ γνωρίζεται ἴσως, ὅσον βιοῦται.

Ἡ Ἀποκάλυψις, ἄλλωστε, τοῦ μυστηρίου, παραμένει καὶ μία ἀπόκρυψις τοῦ μυστηρίου. Ὁ Θεὸς κρύπεται ὅπως καὶ τὸ μυστήριον, λέγει ὁ Πασκάλ. Ἡ ἀπόλυτος σαφήνεια θὰ ἐξυπηρετῆ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ θὰ ἔβλαπτε τὴν βούλησιν. Τὰ θαυτέρα νοήματα τῆς ἀληθείας τῆς Ἀποκαλύψεως, ξένα πρὸς τὴν κενὴν διαλεκτικὴν καὶ τὴν ψυχρὰν λογικὴν, προσλαλοῦν μίαν πνευματικὴν δέσμευσιν, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πλάτης, ἢ ὁποία εἶναι ἀναπόφευκτος, ὅταν καὶ ὅπου τὸ μυστήριον ἐρευνᾶται ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς κοινῆς νοήσεως. Ἡ Θεολογία ἐπικαλεῖται διαρκῶς τὴν θεώρησιν τῆς πίστεως καὶ αὐτὴν προβάλλει πρὸς γνώσιν τοῦ μυστηρίου. Τὰ ὑπερβατικὰ νοήματα τοῦ μυστηρίου δὲν συλλαμβάνει ἡ νόησις, ἀλλὰ ἡ πίστις, ὡς ὑπερνόησις καὶ ἀποκαλύπτονται ὡς ὑπερνοήματα, μόνον εἰς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν συνήνησαν τὸν Θεὸν καὶ συνεπορεύθησαν καὶ συνωμίλησαν μετ' αὐτοῦ. Ἡ ὁδὸς τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἡ πορεία εἰς Ἐμμαοὺς παραμένει ἡ μυστικὴ θύρα ἐρμηνείας καὶ βιώσεως τοῦ μυστηρίου. Ἡ Ὁρθοδοξία ἐβίωσε, περιοσώτερον πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας, τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ἐρήμου, ἡ ἱστορία τῆς φυγῆς καὶ τῆς ἀναχωρήσεως, εἶναι συγχρότως καὶ ἱστορία τῆς ὀντολογικῆς βιώσεως τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὀφείλει ὅπως λάβῃ μίαν ὑπαρξιακὴν στάσιν, ἓνα πνευματικὸν προσανατολισμὸν ἐναντι τοῦ μυστηρίου καὶ διατηρήσῃ τὸ ἔκπαγλον φέγγος αὐτοῦ καὶ μεταλαμπασθεῖν αὐτὸ ὡς ἔχει, «καθ' ἑαυτό», μακρὰν πάσης ἐκκοσμητικῆς, ἐκλαϊκεύσεως καὶ ἀλλοποιήσεως. Τὸ μυστήριον εἶναι ἡ βιωματικὴ ἀξιολογία τῆς πίστεως καὶ ἡ πίστις, ἡ μυστικὴ τροφοδοσία τοῦ μυστηρίου. Τὸ μυστήριον εἶναι τὸ νόημα τῆς πίστεως, καὶ ἡ πίστις ἡ νόησις, ἢ μᾶλλον ἡ ὑπερνόησις τοῦ μυστηρίου.

Ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ τῆς Ὁρθόδοξης, εἶναι ἡ διακήρυξις αὐτοῦ τοῦ μηνύματος, τοῦ μυστηρίου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν Ἀλήθειαν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ μυστήριον εἶναι τὸ φρικτὸν τῆς πίστεως κλίμα. Εἶναι ἡ θεϊκὴ ἔλλαμρις, ἡ ὁποία διατηρεῖ ἄσβεστον τὴν ἐσωτερικὴν διαύγειαν τοῦ θείου φωτός, διὰ τὴν ποθητὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ Θαῶρ τῆς Μεταμορφώσεως. Εἶναι ἡ λυχνία καὶ τὸ ἔλαιον τῶν φρονιμῶν παρθένων, ὅταν ὁ ὀδοιπόρος τῆς ζωῆς ἐξέρχεται, πρὸς συνάντησιν τοῦ Θεοῦ, ἡ μυστικὴ ἀγωνία, πρὸς βίωσιν, ἀκριβῶς, τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ ἀγωνία τοῦ Ὀδυσσεύς τῆς δημοτικῆς ραφαῖδας, ὁ ὁποῖος νοσταλγεῖ νὰ ἀνερίθω «τὸν ἀναθρώσκοντα κανόν» τῆς πατρικῆς γῆς, τῆς Ἰθάκης, καὶ νὰ ἀποθάνῃ. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὴν οὐσίαν τῆς κηρυγματικῆς Θεολογίας καὶ τὸν ἐπιούσιον ἄριον τῆς πνευματικῆς διατροφῆς τῶν πιστῶν. «Ἴδου ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω», εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. «Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσεται πρὸς αὐτὸν καὶ δεῖπνήσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ» (Ἀποκάλ. 3,20). Ὁ Θεὸς κρούει τὴν θύραν τῆς ψυχῆς καὶ ἀναμένει. Συνάντησις καὶ συνδείπνησις καὶ συνεστίασις μετ' ὁ Θεόν, εἶναι ἡ θαυτέρα μυστικὴ ἐμπειρία τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ συναισθήματος. Ἴδου τὸ θαυτέρον μυστήριον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Θεὸς φιλοξενεῖται ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ἀνθρώπου, ἀρκεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀκούσῃ τοὺς κτύπους τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἐξώθυρον τῆς ψυχῆς του. Ὁ Θεὸς περιφέρεται ὡς ἄγνωστος εἰς τὸν κόσμον. «Ἰσται ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούει». Διὰ νὰ ἀκούσῃ, ὅμως, ὁ ἄνθρωπος τοὺς κτύπους τοῦ Θεοῦ, δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ ἴσως ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ Αὐτόν. Αὐτὴ εἶναι ἡ θαυτέρα οὐσία τοῦ μυστηρίου. Αὐτὴ ὅμως ἡ μεγάλη καὶ πρώτη εὐθύνη, ἡ ὁποία βαρύνει τὸν χριστιανικὸν κόσμον καὶ ἰδιαίτερος τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκ-

κλησίαν, δὲν φαίνεται νὰ ἀντιμετωπίζεται σήμερον, ὅπως καὶ ὅσον πρέπει. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν προβάλλεται τὸ μυστήριον τῆς Ἀποκάλυψεως ὡς ἔχει «καθ' ἑαυτόν», ἀλλὰ ἐπιχειρεῖται, ἐμφανῶς ἢ ἀφανῶς, ἢ ἀπογύμνωσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπὸ πάσης μεταφυσικῆς ἐννοίας καὶ ἐπιδιώκεται ἡ ἐκλογικευσις καὶ ἐκκοσμίκευσις αὐτοῦ καὶ ἡ προσαρμογὴ τοῦ περιοχόμενου τῆς πίστεως, πρὸς τὰ μέτρα τῆς ἀπλῆς λογικῆς καὶ τὰ σταθμὰ τῆς κοινῆς ζητήσεως καὶ ἐρεῦνης. Ἡ Ἀποκάλυψις ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ὄχι ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς αὐτὸν ἐπαφίεται ἡ οἰκειώσις καὶ βίωσις τοῦ μυστηρίου, ἢ συγκατάθεσις τοῦ λόγου, ἢ μυστικὴ σιωπὴ καὶ ὄχι ἡ παρατήρησις καὶ τὸ πείραμα. Ἡ Ἀποκάλυψις κρίνεται μόνον διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως, ἢ ὅποια εἶναι πίστις, καὶ πίστις εἶναι «ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος, οὐ βλεπομένων». Ναί. Ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, «πίστετε νοοῦμεν» καὶ πιστεύομεν διὰ νὰ ἐννοήσωμεν. Διότι ἡ πίστις ἐρευνᾷ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος καὶ βάθος εἶναι ἡ μυστικὴ διάστασις τοῦ μυστηρίου, τὸ ὅποιον δλοκληροῦται ἐν τῇ πίστει καὶ διὰ τῆς πίστεως. Ἡ οἰκειώσις καὶ ἡ βίωσις καταξιώνει τὴν ἀπόλυτον ἐννοίαν τοῦ μυστηρίου.

Διὸ καὶ ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἀληθείας, διὸ ὁ χριστιανισμὸς εἶναι μυστήριον, ἢ διὸ τὸ μυστήριον εἶναι ἡ οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ, οὔτε εἰς τὸ γεγονός, διὸ τὸ μυστήριον δὲν ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ λόγου, ἀλλὰ αὐτὸ ἀξιολογεῖ καὶ ἐρμηνεύει τὸ μυστήριον τῆς ἐσχολογικῆς προσδοκίας, ἀλλὰ δλοκληροῦται καὶ καταξιώνεται ἐν τῇ βίωσει καὶ διὰ τῆς βιώσεως αὐτοῦ. Γνώσις τοῦ μυστηρίου σημαίνει διεξόδου τῆς ψυχῆς εἰς τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν σφαίραν τῆς λυτρώσεως, εἰς τὸν χώρον τοῦ Πνεύματος. Ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια, ὡς αὕτη διετηρήθη ἀκραιφνῆς καὶ ἀλώθητος ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ, δὲν ἀποτελεῖ σύστημα Φιλοσοφίας, οὔτε Κοινωνιολογίας, δὲν εἶναι ἀπλὴ θεωρία, ἀλλὰ ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ζωὴν, ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ καὶ διασάσει, τὴν ζωὴν τοῦ παρόντος καὶ τῆς αἰωνιότητος, πρὸς τὴν ὁποίαν, φύσει, φέρεται ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ. Ἡ γνώσις καὶ ἡ βίωσις τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀποκάλυψεως σχετίζεται πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐσαρκώθη, ἀπέθανε καὶ ἀνέστη. Ἡ ἐσαρκώσις τοῦ Θεοῦ ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ οἰκειώσις, ὅμως, τῆς λυτρωτικῆς δυνάμεως τοῦ Στανροῦ, εἶναι ὑπόθεσις ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας καὶ χάριτος. Ἡ λυτρωτικὴ δύναμις τῆς θουσίας τοῦ Στανροῦ, ὡς διωματικὴ ἀξιολογία, πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὸν ἄξονα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, διὰ νὰ συνειδητοποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν εὐθύνην αὐτοῦ, ἔναντι τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀπολυτρώσεως.

Ἡ γνώσις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, λέγει ὁ Πασκάλ, καὶ δὲν ἐνδιαφέρει οὐσιαστικῶς τὸν ἄνθρωπον. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἡθι-

κῆς καὶ πνευματικῆς τάξεως καὶ τῆς μεταφυσικῆς προσδοκίας, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὰς σχέσεις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ ἐκ τῶν ὁποίων σχέσεων ἐξαρτᾶται ἡ ἀξία καὶ ἀξιομοθία τῆς ζωῆς. Ἡ θεβαίωσις τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν περὶ πολλὰ τρωβάζουσαν Μάρθαν, ἀδελφὴν τοῦ Λαζάρου, «ἐνός ἐστι χρεία» καὶ ἡ διὰ τὴν Μαρθάν διαπίτωσις τῆς ἐκλογῆς («τῆς ἀγαθῆς μερίδος»), συνοψίζει ὅλην τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῆς ἀξίας καὶ ἰεραρχήσεως τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀγαθὰ τὰ αἰώνια, «ἀ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέθη» (Α' Κορ. 2,9), κατὰ τὸν Ἀπόστολον καὶ τὰ ὁποῖα, κατὰ Πλάτωνα, συνιστοῦν «τὰ ὄντως ἀγαθὰ».

Ἡ εὐθύνη τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν μέσῳ ἐνὸς κόσμου ὁ ὁποῖος ἀποχρωματίζεται καὶ ὕλοποιεῖται, ἀποπνευματοῦται καὶ αὐτοκαταλύεται, εἶναι μεγάλη καὶ ἀπόλυτος. Ἡ προβολὴ τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως, ἄνευ ὑποχωρήσεων καὶ συμβιβασμῶν, ἢ ὀντολογικῆ αὐτοῦ ἀξία καὶ διωματικὴ καταξίωσις, πρέπει νὰ ἀποτελέσουν τὴν οὐσίαν τῆς εὐθύνης καὶ τοῦ χρέους τῆς Ἐκκλησίας. Βίωσις ὅμως καὶ οἰκειώσις τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως ἀπὸ μέρους τοῦ πληρωμάτου, προϋποθέτει βιώματα καὶ ἐμπειρικὴν προβολὴν αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς. Οἱ ὑπηρετεῖται τοῦ λόγου καὶ οἱ οἰκονόμοι τῆς θείας χάριτος, μόνον ὡς ἐνσαρκώσεις τῶν θείων μυστηρίων δύνανται νὰ ἐπιδρῶν καὶ νὰ κατευθύνουν τὰ πλήθη, πρὸς τοὺς πνευματικὸς γλυκασμοὺς τῆς Ἀποκάλυψεως. Τὸ παρόδειγμα καὶ τὰ ἐμπειρικὰ βιώματα, ἀποδίδουν περιοσότερον ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ κήρυγμα. Ὁ λειτουργὸς τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καλεῖται, ὡς ἄλλος Μωϋσῆς, νὰ ἀποθέσῃ τὰ σανάλια αὐτοῦ, διὰ νὰ πλησιάσῃ τὴν φλεγόμενην καὶ μὴ καιομένην βάτον. Καλεῖται, ὅπως διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ράβδου διαχωρῆσῃ, ἐνθεν καὶ ἐνθεν, τὰ ὕδατα τῆς Ἐρυθρᾶς, διὰ τὴν πορείαν πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Καλεῖται, ὅπως φλέγεται καὶ πυροπολεῖται εἰς τὰς φλόγας τῆς Πεντηκοστῆς, διὰ νὰ φλογίσῃ καὶ πυροπλῆ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν πιστῶν, εἰς τὰς φλόγας τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

«Οἶδά σου τὰ ἔργα, διὸ οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός», θεβαίω ἡ Ἀποκάλυψις. «Οἶδά σου τὰ ἔργα, διὸ γλαυρός εἶ». Ἡ διαπίτωσις αὕτη πρέπει νὰ ἀφνηγήσῃ τὴν συνείδησιν τῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας.

«Εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ, ἐτοιμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν. Εὐθύνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέρισον... κολλήθητι Αὐτῷ καὶ μὴ ἀποστῆς, ἵνα ἀξήθης», παραινεί ἡ Σοφία Σειράχ (2, 1).

Ἀδελφοί μου,

Ἡ ἱστορικὴ Ἀποκάλυψις τοῦ μυστηρίου καὶ ἡ ἐν χρόνῳ καὶ χώρῳ φανέρωσις αὐτοῦ, ἐξησθῆναι, ἐν πολλοῖς, λόγῳ τῆς ὑπερβατικότητος αὐτοῦ, τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς φυ-

ΑΙ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ*

2. Σχέσεις πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν ἐκκλησίαν.

Τὴν αὐτὴν περίπου δομὴν παρουσιάζουν καὶ αἱ σχέσεις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ τῶν λοιπῶν ὀρθόδοξων ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας. Αὐταὶ ἔχουν ἀφ' ἑνὸς μὲν μορφήν διμερῶν θεολογικῶν συζητήσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρακτικὸν χαρακτήρα, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ζωὴν τῶν δύο ἐκκλησιῶν.

Εἰς μὲν τὰς πρώτας ἀνάγονται αἱ ἀπὸ τοῦ 1950 καὶ ἐντεῦθεν ὑπάρχουσαι καλὰι σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, αἵτινες ὠδήγησαν εἰς τὴν ἑναρξιν διμερῶν θεολογικῶν διαλόγων τὸ μὲν μετὰ τὴν ρωσικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν (ἀπὸ τοῦ 1959 μέχρι σήμερον), τὸ δὲ μετὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (ἀπὸ τοῦ 1969 μέχρι σήμερον)³. Ἐπειδὴ δὲ αἱ συναντήσεις

αὐταὶ λαμβάνουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χώραν ἐναλλάξ καὶ ἀνὰ διετίαν, τὴν μίαν φοράν εἰς ὀρθόδοξον, τὴν ἄλλην εἰς εὐαγγελικὸν χῶρον τῆς Γερμανίας, εἶναι ἐπόμενον, ὅτι αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι ἐνταῦθα συμμετέχουν ἐνεργῶς εἰς τὴν διοργάνωσιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν θεολογικῶν αὐτῶν συναντήσεων. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν θεολογικῶν συζητήσεων μετὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Πρόεδρος τῆς ὀρθόδοξου ἀντιπροσωπείας εἶναι ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Γερμανίας, μέλη δὲ αὐτῆς μεταξὺ ἄλλων καὶ οἱ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ τινες λαϊκοὶ θεολόγοι ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ καὶ μὲν αἱ θεολογικαὶ αὐταὶ συζητήσεις ἔχουν μᾶλλον ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα, οὐχ ἤττον ὅμως ἀφοροῦν ἄμεσα τὴν ἐν Γερμανίᾳ «συμβίωσιν» μεταξὺ ὀρθόδοξων καὶ μὴ, καὶ τὴν ἐκατέρωθεν γνωριμίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως καὶ ζωῆς.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 178 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

3. Μέχρι σήμερον ἔλαβον χώραν αἱ ἐξῆς θεολογικαὶ συναντήσεις. Μετὰ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Μόσχας: Tradition und Glaubensgerechtigkeit (1959), Vom Wirken des Heiligen Geistes (1963), Versöhnung (1967), Taufe-neues Leben-Dienst (1969), Der auferstandene Christus und das Heil der Welt (1971), Die Eucharistie (1973), Das Opfer Christi und das Opfer der Chri-

sten (1976) und die Zukunft des Menschen unter der Verheissung Gottes (1979).

Μετὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον:

Dialog des Glaubens und der Liebe (1969), Christus das Heil der Welt (1971), Das Bild vom Menschen in Orthodoxie und Protestantismus (1973), Die Anrufung des Heiligen Geistes im Abendmahl (1975) und Eucharistie und Priesteramt (1978).

οικῆς γνώσεως, δὲν ἠνένησε πάντοτε («ὸ μυστήριον»). Τὰ ἐπιτεύγματα ὅμως τῆς ἐπιστήμης, τὰ ὁποῖα συμπαθεῖ ἢ πιστεύει, διότι «αὐτὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις ἐπιστήμην» καὶ «αὐτὸς κατηνύθει βουλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιστήμην», κατὰ τὴν Σοφίαν Σειράχ (38, 6), ἐψηροιοῦν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ δὲν ἐγγίζουσιν τὸ βάθος τῆς ἐπαρξέως, δὲν θεραπεύουσιν τὰς μυστικὰς ἐφῆσεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας, διότι δὲν ἐμβαδύρουν εἰς τὴν διάστασιν τοῦ μυστηρίου («ἀνθρώπος») καὶ δὲν ἀσχολοῦνται μετὰ τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ, τὴν μόνην ὄσιν τῆς ψυχῆς ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου. Τὰ προἰόντα τῆς βίης, τὰ ὁποῖα ἐξαγοράζει μετὰ τὸ πολυτιμὸν νόμισμα τῆς ψυχῆς τοῦ ὁ ἀνθρώπος, δὲν ἔχουσιν σχέσιν μετὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὁποῖα δὲν ἐξαορτᾶται ἀπὸ ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις, ἀλλὰ ἀπὸ ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν βίωσιν καὶ οἰκειώσιν («τοῦ μυστηρίου»). Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν θέσιν τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας ἐπιτολίζει καὶ δὲν θεραπεύει τὸ κενὸν τῆς ψυχῆς. Μόνον τὸ μυστήριον καὶ ἡ βίωσις αὐτοῦ ὀλοκληρῶνει καὶ καθαρῶν καὶ ὑπερφυσικῶς τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἐσχατολογικὴν προσδοκίαν καὶ πληρότητα τοῦ ἀνθρώπου.

«Ἴδου ἔσθηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι καὶ δεῖπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ». Ἰστᾶμαι καὶ κρούω. «Ἡ κεφαλὴ μου, λέγει, ἐγένεσεν ἀπὸ δρόσου καὶ οἱ βόστρυχοί μου ἀπὸ ψεκᾶδων τῆς νυκτός».

Ἀκούσωμεν, λοιπόν, τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀκοὴ τοῦ πνεύματος ἐγγίζει τὰ ἄπειρα βάθη τῆς φωνῆς τοῦ μυστηρίου.

«Ἄγατε πύλας καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς». Ὁρθόδοξε χριστιανέ, εἶσαι προσκεκλημένος εἰς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Εἴσελθε. Ὁ ἄπειρος Θεὸς εἶναι πλησίον σου, ἐντὸς σου, κρούει τὴν ἐξώθυραν τῆς ψυχῆς σου, κατοικεῖ μαζί σου, κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη, εἰς τὸ ἴδιο σπίτι, ὅπως λέγει ὁ ποιητής. Κρούει. Ἄνοιξε τὴν θύραν τῆς ψυχῆς σου καὶ θὰ εἰσέλθῃ καὶ θὰ δεῖπνήσῃ μαζί σου. Ἀμήν.

† Ὁ Σταυροπούλεως ΜΑΞΙΜΟΣ

Ὁν τρόπον ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τῆς Γερμανίας, παρέχει καὶ ἡ εὐαγγελικὴ ἐκκλησία ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἱκανὰς ὑποτροφίας εἰς ὀρθοδόξους θεολόγους καὶ φοιτητὰς ἄλλων κλάδων (οἱ ὑπότροφοι τοῦ ἔτους 1979 ἀνέρχονται εἰς τοὺς 17), οὕτως ὥστε καὶ ἐνταῦθα ἰσχύουν τὰ ἀνωτέρω περὶ τῶν ὑποτρόφων φοιτητῶν λεχθέντα καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου ἀναπτυσσόμεναι διεκκλησιαστικαὶ σχέσεις. Μόνον ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ δύναται νὰ κατανοηθῇ ἡ πλήρης ἀναγωγίσις ἐνταῦθα τῶν σπουδῶν ὀρθοδόξων θεολόγων εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κυρίως ἡ παρεχόμενη εἰς αὐτοὺς ἐνταῦθα δυνατότης ὑποβολῆς διδακτορικῶν διατριβῶν καὶ ὑψηγείας, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ παραχώρησις ἐδρῶν ὀρθοδόξου θεολογίας, καὶ βυζαντινολογίας εἰς τὰ ἐνταῦθα Πανεπιστήμια, κατεχομένων ὑπὸ ὀρθοδόξων θεολόγων (Köln, Bonn, Münster, Würzburg, Berlin κτλ.).

Τὰ αὐτὰ δύνανται νὰ λεχθῶσι καὶ ἐνταῦθα σχετικῶς μὲ τὴν ἐπίσημον συμμετοχὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γερμανίας ἢ τῶν Βοηθῶν Ἐπισκόπων αὐτοῦ ὡς καὶ Ἐπισκόπων ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν Δ. Γερμανίᾳ εἰς τὰς τακτικὰς συνεδριάσεις τῆς Συνόδου τῶν Εὐαγγελικῶν ἐν Γερμανίᾳ Ἐκκλησιῶν (EKD-Synode) ἢ καὶ τῶν Συνόδων τῶν ἐπὶ μέρους εὐαγγελικῶν ἐκκλησιῶν, ἐνθα παρέχεται εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκθέτωσιν τὰς ἀπόψεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου θέματος. Χαρακτηριστικὴ ἐν προκειμένῳ εἶναι μεταξὺ ἄλλων ἡ εἰσηγητικὴ ὁμιλία τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἐλαίας κ. Αὐγουστίνου ἐνώπιον τῆς Συνόδου τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρηνανίας τὴν 9.1.1978, ἥτις καὶ ὠδήγησεν εἰς μίαν νέαν τοποθέτησιν τῶν μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ εὐαγγελικῶν ἐν Γερμανίᾳ σχέσεων ἐπὶ ἐπιπέδου πρακτικῆς καὶ διακονικῆς συνεργασίας.

Συγκεκριμένως, ὅταν μετὰ τὸ 1960 ἠδῆξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλλήνων ἐργαζομένων ἐν Δ. Γερμανίᾳ, ἀνετέθη ἀγνώστως πῶς εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας ἡ κοινωνικὴ πρόνοια τῶν ἐν Γερμανίᾳ ὀρθοδόξων χριστιανῶν (ἐλλήνων, γιουγκοσλάβων) ὡς καὶ τῶν μωαμεθανῶν, ἐνῶ εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας ἀνετέθη ἡ κοινωνικὴ πρόνοια τῶν ἁλλοδαπῶν ἐργατῶν ρωμαιοκαθολικοῦ δόγματος (ἰταλῶν, ἰσπανῶν, πορτογάλων κ.ἄ.). Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὀρθόδοξον ἐλληνικὸν στοιχεῖον ἡ κοινωνικὴ πρόνοια εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τῶν Διακονικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, ὑπάλληλοι τῶν ὁποίων εἶναι καὶ οἱ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν Ἕλληνες κοινωνικοὶ λειτουργοὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὸ κοινωνικὸν ἔργον ὅμοις τῶν ἐλλήνων ἐργαζομένων. Αὐτὴ ὅμως εἶναι ἡ θεωρητικὴ πλευρὰ τοῦ πράγματος. Διότι μίᾳ τοιαύτῃ κοινωνικῇ πρόνοια, ἡ ὁποία δὲν ἐπιτελεῖται ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅχι μόνον δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρει τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα, ἀλλὰ ἔχει δημιουργήσει καὶ πολλὰ προβλήματα εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ

τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο ὀφείλεται ὄχι τόσο εἰς τὴν εὐαγγελικὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ εἰς τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς, πολλοὶ τῶν ὁποίων δὲν συνεργάζονται μετὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, καταφερόμενοι μᾶλλον κατ' αὐτῆς, οὐχὶ σπανίως καὶ ἐκ λόγων πολιτικῆς τοποθετήσεως καὶ ἰδεολογίας, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε οὗτοι διορίζονται ἀνευ ἐρωτήσεως ἢ συγκαταθέσεως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Πρὸς ἐξομάλυνσιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐπετεύχθη πρὸ ἔτους καὶ πλέον, ἐπίσημος συμφωνία — κείμενον μεταξὺ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ τοῦ Κεντρικοῦ Διακονικοῦ Ἰδρυματος τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία θέτει τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν καὶ συνεργασίαν ἐπὶ νέων, ὑγιῶν καὶ ἐκκλησιολογικῶν βάσεων. Εἰς τὴν συμφωνίαν αὐτὴν τονίζεται μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἡ κοινωνικὴ πρόνοια καὶ διακονία ἔχει τὰς ρίζας αὐτῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἀποστολὴν καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ νοηθῇ οἰοσδήποτε χωρισμὸς τῆς κοινωνικῆς ἀπὸ τὴν λειτουργικὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν θέσιν ταύτην τονίζουν οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἱ. Μητροπόλεως κατ' ἐπανάληψιν καὶ εἰς πᾶσαν διδομένην εὐκαιρίαν. Αὕτῃ ἦτο π.χ. καὶ ἡ βασικὴ θέσις καὶ πρότασις τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἐλαίας κ. Αὐγουστίνου κατὰ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν εἰσηγησίαν ἐνώπιον τῆς εὐαγγελικῆς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρηνανίας. Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος κατεφέρθη ἐν αὐτῇ κατὰ τῆς ἐνταῦθα ἐπικρατούσης ἰδέας καὶ τοῦ πνεύματος τῆς κηδεμονίας τῆς μῆς ἐκκλησίας ὑπὸ μῆς ἄλλης (Betreuungsdenken).

Εἰδικώτερον αἱ σχέσεις πρὸς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας παρουσιάζουν καὶ ἐτέραν μορφήν: Ἀπὸ ἐτῶν λαμβάνουν χώραν εἰς τὴν Γερμανίαν εἰδικαὶ συναντήσεις μεταξὺ ἱερέων κυρίως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἱερέων διαφόρων τοπικῶν εὐαγγελικῶν ἐκκλησιῶν, τὰ οὕτω πῶς καλούμενα Pastoralkollegs. Ταῦτα ἀποσκοποῦν κυρίως εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας συνάντησιν μεταξὺ ἱερέων καὶ τὴν συζήτησιν προβλημάτων ἀπασχολούντων τὰς δύο ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ λειτουργικοῦ ὑπουργήματος. Τὴν ἀναγκαιότητα τοιούτων συναντήσεων δύναται τις νὰ κατανοήσῃ εὐκόλως, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός, ὅτι αἱ ὀρθόδοξοι ἐνορίαὶ ὑπάρχουν καὶ ἀζοῦν ἐν μέσῳ καθολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν χριστιανῶν, αἱ δὲ ὀρθόδοξοι («ἐκκλησίαι») εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δωρεαὶ καὶ παραχωρήσεις καθολικῶν ἢ εὐαγγελικῶν ἐκκλησιαστικῶν οἰκημάτων. Ἐπέκτασιν τῆς τοιαύτης διακονικῆς ὑπηρεσίας τῆς τε καθολικῆς καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας πρὸς τὰς ὀρθοδόξους τοιαύτας ἀποτελοῦν ὁπωσδήποτε αἱ γενναϊδωροὶ οικονομικαὶ εἰσφοραὶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἱερῶν Ναῶν ἐν Δ. Γερμανίᾳ ὑπὸ ὀρθόδοξον ἰδιοκτησίαν (τὸ ὀρθόδοξον Κέντρον μετὰ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ ἐν Βόννη καὶ τὸ παρόμοιον τῆς σερβικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν Hildesheim ἀποτελοῦν δύο μόνον παραδείγματα), ἀλλὰ καὶ ἡ οικονομικὴ ἐνί-

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΠΟΥ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝ

Ἔρευνα τοῦ «Κέντρου Συμπαράστασως Παλινοστούντων Μεταναστῶν»*

3. ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ Κ.Σ.Π.Μ.

3.1. Μερικὲς διευκρινήσεις

Θὰ πρέπει εἰσαγωγικὰ νὰ διευκρινήσουμε ὅτι τὸ Κ.Σ.Π.Μ. ἀσχολεῖται μὲ δύο μεγάλες κατηγορίες περιπτώσεων.

1. Μὲ περιπτώσεις παλινοστούντων πού ἐπισκέπτονται προσωπικὰ τὸ Κέντρο καὶ ζητοῦν συμπαράσταση καὶ βοήθεια στὴν ἀντιμετώπιση ἑνὸς ἢ περισσοτέρων προβλημάτων τους.

2. Μὲ περιπτώσεις Ἑλλήνων πού ἐργάζονται στὴ Δ. Εὐρώπη καὶ κατὰ κύριο λόγο στὴ Γερμανία καὶ ἀπευθύνονται μὲ γράμμα τους στὸ Κέντρο ζητώντας πληροφορίες γύρω ἀπὸ διάφορα θέματα πού τους ἀπασχολοῦν (π.χ. πληροφορίες γιὰ δασμολογικὲς ἀπαλλαγές καὶ διευκολύνσεις σὲ περίπτωση ὀριστικῆς ἐπιστροφῆς τους στὴν Ἑλλάδα, πληροφορίες γιὰ τὶς προοπτικὲς τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασής τους στὴν Ἑλλάδα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν τακτοποίηση ἐκκρεμοτήτων πού ἔχουν σχέση μὲ διάφορες ἐλληνικὲς ὑπηρεσίες). Μέχρι σήμερα ἔχουν σταλεῖ στὸ Κέντρο πάνω ἀπὸ 500 ἐπιστολές.

* Σελήχεια ἐκ τῆς σελ. 177 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

Ἡ διετὴς λειτουργία τοῦ Κέντρου ἐπιτρέπει νὰ γίνουν μερικὲς γενικότερες παρατηρήσεις καὶ νὰ διατυπωθοῦν ὀρισμένα συμπεράσματα γιὰ τὰ προβλήματα τῶν παλινοστούντων πού ἐπισκέφθηκαν τὸ Κέντρο.

Οἱ περιπτώσεις ἀναφέρονται κυρίως σὲ παλινοστούντες πού ἐγκαταστάθηκαν στὴν περιοχή Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καὶ περιχώρων καὶ εἶναι κατὰ τοῦτο σημαντικὲς, διότι συμπληρώνουν τὶς διαπιστώσεις πού ἔγιναν σὲς ἀγροτικὲς περιφέρειες τῆς Μακεδονίας.

Παρουσιάζουμε παραδειγματικὰ τὰ προβλήματα ἑνὸς ἀντιπροσωπευτικοῦ δείγματος 168 προσώπων ἀπὸ αὐτὰ πού μᾶς ἐπισκέφθηκαν.

3.2. Τὰ κυριότερα προβλήματα τῶν παλινοστούντων

3.2.1. Στατιστικὴ ἐπισκόπηση

Ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τῶν προβλημάτων πού ἀπασχόλησαν τὸ Κέντρο σὲ συνάρτηση μὲ τὰ πρόσωπα τοῦ δείγματος προέκυψε ἡ ἀκόλουθη εἰκόνα πού παρουσιάζει ὁ παρακάτω πίνακας.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο, ὅτι κατὰ μέσο ὄρο κάθε ἐπισκεπτόμενος τὸ Κέντρο ἔχει δύο προβλήματα, ὥστε ἀπὸ τοὺς 168 ἐπισκέπτες προκύπτουν 338 περιπτώσεις.

σχυσις ὀρθοδόξων ἰδρυμάτων ἐκτὸς τῆς Γερμανίας, ὡς π.χ. ἡ Ὀρθόδοξος Ἀκαδημία τῆς Κρήτης, τὸ Ἰνστιτούτον Πατερικῶν Μελετῶν εἰς τὴν Μονὴν Βλατάδων, τὸ Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Chambésy κτλ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δεόν νὰ ἀναφερθῆ, νομίζομεν, καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ρωσικῆς ἐκκλησίας τῆς διασπορᾶς κατ' ἔτος διοργανούμενον «Σεμινάριον ὀρθοδόξου Λειτουργίας καὶ Πνευματικότητος» ἐν Φραγκφούρτῃ, καίτοι τοῦτο δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ μόνον εἰς τὰς σχέσεις μὲ τὴν εὐαγγελικὴν ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας, δεδομένου ὅτι ἐνισχύεται καὶ ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, μετέχουν δὲ εἰς αὐτὸ καὶ θεολόγοι ἢ καὶ ἀπλοὶ πιστοὶ καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, εἴτε ὡς εἰσηγηταί, εἴτε ὡς συν-

ομιληταί. Τὸ 14ήμερον τοῦτο Σεμινάριον, ἀνάλογον πρὸς τὸ ὁμώνυμον Σεμινάριον τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Bossey, συγκαλεῖται κατὰ τὰς δύο ἐβδομάδας πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ ἀπευθύνεται κυρίως εἰς μὴ ὀρθοδόξους, ἐπιθυμοῦντας νὰ γνωρίσουν τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ λειτουργικὴν ζωὴν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ μιᾶς «οἰκουμενικῆς προσφορᾶς» τῶν ὀρθοδόξων πρὸς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ καὶ εἶναι καὶ τοῦτο καρπὸς τῶν καλῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων.

(Συνεχίζεται)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΑΣΔΕΚΗΣ Δρ. Θ.

Φραγκφούρτη

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 1

Είδος προβλήματος	Αριθμός περιπτώσεων	Ποσοστό ατόμων επί τοις %
1. προβλήματα ύγείας	56	33,3
2. έξευρεση εργασίας	48	28,5
3. σχολικά προβλήματα	44	26,2
4. ασφαλιστικά, συνταξιοδοτικά	33	19,6
5. επιστροφή ασφαλιστικών εισφορών	32	19,0
6. ειδικές έγκρεμότητες ¹	30	17,8
7. οικογενειακά προβλήματα	25	14,9
8. δασμολογικά	19	11,3
9. αναγνώριση επαγγελμ. διπλωμάτων	4	2,4
10. διάφορες έγκρεμότητες με Γερμανία	47	28,0
Εθνολο περιπτώσεων	338 ²	

1. Νομικές έγκρεμότητες με δικηγόρους ή σε δικαστήρια στη Γερμανία.

2. Πολλαπλή άριθμηση.

Πηγή: Άρχείο του Κέντρου Συμπαράστασης Παλινοστούτων Μεταναστών.

3. 2. 2. Π ρ ο β λ ή μ α τ α ύ γ ε ι α ς .

Είναι ευρύτερα γνωστό ότι οι περισσότεροι από τους Έλληνες μετανάστες που επιστρέφουν οριστικά στην Ελλάδα πάσχουν από διάφορες σωματικές ή ψυχικές ασθένειες. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τις περιπτώσεις που επισκέπτονται το Κέντρο.

Σ τ α τ ι σ τ ι κ ή ύ γ ε ι α ς .

Άπό την άνάλυση 56 περιπτώσεων ύγείας που άναφέρονται στον πίνακα 1 προκύπτει ότι συχνότερες είναι οι ψυχικές παθήσεις καθώς και οι παθήσεις της σπονδυλικής στήλης και του πεπτικού συστήματος.

Ειδικότερα στον πίνακα 2 παρουσιάζονται το είδος και ή συχνότητα των ασθeneιών σύμφωνα με το δείγμα.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 2

Είδος νόσου	Αριθμός περιπτώσεων	Ποσοστό %
1. Ψυχικές ασθένειες	15	26,8
2. παθήσεις σπονδυλικής στήλης	10	17,8
3. παθήσεις πεπτικού συστήματος	10	17,8
4. παθήσεις αναπνευστικού συστήματος	6	10,7
5. καρδιοπάθειες	5	8,9
6. νεφροπάθειες	3	5,3
7. παθήσεις χολής	3	5,3
8. άναπνες	2	3,6
9. παθήσεις ύπατος	1	1,8
10. Δερματικές παθήσεις	1	1,8
Εθνολο	56	100%

Πηγή: Άρχείο του Κέντρου Συμπαράστασης Παλινοστούτων Μεταναστών.

Α ι τ ί ε ς τ ῶ ν ἀ σ θ ε ν e ι ῶ ν .

Άπό την έπεξεργασία των στοιχείων του άρχείου του Κέντρου, οι περισσότερες προαναφερόμενες ασθένειες που παρουσιάστηκαν στους μετανάστες έχουν άμεση σχέση με την εργασία την οποία έκτελούσαν στη χώρα ύποδοχής τους.

Β ο ή θ e ι α μ έ σ ω τ ο ὺ Κ έ ν τ ρ ο υ

Όσα από τα άτομα επισκέπτονται το Κέντρο αντιμετώπιζουν προβλήματα ύγείας και έχουν άνάγκη ιατρικής παρακολούθησης, παραπέμπονται σε νοσηλευτικά ιδρύματα και στα Κέντρα Ψυχικής Ύγιεινής (σε περίπτωση ψυχικής ασθένειας) όπου τους γίνεται ή άνάλογη θεραπεία για την άποκατάσταση ή τη βελτίωση της ύγείας τους.

Η Κοινωνική Λειτουργός του Κέντρου συνεργάζεται συχνά με τους γιατρούς με σκοπό να δοθεί μιá σωστή και ολοκληρωμένη βοήθεια, τόσο στο άτομο που ύποφέρει όσο και στο άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον. Ταυτόχρονα παρέχεται κάθε δυνατή συμπαράσταση για την αντιμετώπιση όλων εκείνων των προβλημάτων που μπορεί να προκύπτουν από την ασθένεια ενός μέλους της οικογένειας των παλινοστούτων, όπως π.χ. ένημέρωση για κάθε δυνατότητα διεκδίκησης των ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων (συχνά έναντιόν ξένων ασφαλιστικών φορέων), παροχής οικονομικής βοήθειας από διάφορες κοινωνικές υπηρεσίες ή άλλους φορείς, έφ' όσον αυτό είναι δυνατό, έξεύρεση εργασίας σε άλλα μέλη της οικογένειας κλπ.

Θά πρέπει να σημειωθεί ότι ή πλειοψηφία των Έλλήνων που παλινοστούν, από τη στιγμή που επιστρέφουν στην Ελλάδα δεν έχουν πια καμιά ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή κάλυψη, άνεξάρτητα από τον χρόνο άσφαλισεώς τους στη Γερμανία. Αυτό δημιουργεί συχνά σοβαρές δυσκολίες στην προσπάθεια της επανεγκατάστασης και μεγάλα έξοδα σε περίπτωση ασθένειας και ενός μέλους της οικογένειας.

3. 2. 3. Τ ο π ρ ό β λ η μ α τ η ς έ π α γ γ ε λ μ α τ ι κ η ς ά π ο κ α τ ά σ τ α σ η ς .

Οι περισσότεροι Έλληνες εργαζόμενοι που επιστρέφουν από τις χώρες της Δ. Ευρώπης δικαιούνται τους πρώτους πέντε μήνες ένα έπίδομα άνεργίας. Το έπίδομα αυτό είναι πολύ χαμηλό σε σχέση με κείνο που θά έπαιρναν στην χώρα όπου εργαζόταν και δεν είναι άρκετο για να καλύψουν τα έξοδα συντήρησης της οικογένειας τους. Έτσι άρκετοι από αυτούς που είχαν τη δυνατότητα να κάνουν κάποια άποταμίευση, άναγκάζονται τώρα να ξοδέψουν αυτά τα χρήματα για την κάλυψη των καθημερινών άναγκών. Άς σημειωθεί ότι τα έξοδα που άπαιτούνται κατά τους πρώτους

Υ Π Ο Υ Ρ Γ Ο Σ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Αθήνα: 2.5.1980

Κύριε

Δημήτριο Κουτσογιάννη

τ. Νομικό Σύμβουλο Ριζαρείου Σχολής

Γ' Σεπτεμβρίου 156

Έ ν τ α ὄ θ α

Αγαπητέ Κύριε Κουτσογιάννη,

Στις κρίσεις που περιέχονται στο δημοσίευσμά σας, για δήθεν υποβάθμιση της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης (Εκκλησία, φ. 1) 15 Φεβρουαρίου 1980) εξ αιτίας της δυνατότητας που δίνει το Πρ. Δ) γμα 1025) 1977 για την Ιερατική μόρφωση των αποφοίτων Λυκείου και 6) ξίου Γυμνασίου, έχουμε ν' αντιπαρατηρήσουμε τα εξής:

Αναλαμβάνοντας η Πολιτεία την ευθύνη και το οικονομικό βάρος της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης, με τον Ν. 476) 1976, σε μια προσπάθεια υποδομηθείσας της Εκκλησίας ν' αποκτήσει μορφωμένο κλήρο, απέβλεψε άκριτως στην καλύτερη απόδοση των σχολείων του τόμου αυτού της Εκπαίδευσης, ώστε ν' ανταποκριθούν πληρέστερα στον προορισμό τους και νά δικαιώσουν τον λόγο της ύπαρξέως τους. Με αυτή την προοπτική το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων προχώρησε στην όργάνωση της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης, εντάσσοντάς την μέσα στο γενικότερο εκπαιδευτικό σύστημα της Χώρας, όπως αυτό διαμορφώθηκε με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που θεσμοθέτησε η Κυβέρνηση.

Κατά την ένταξη αυτή ελήφθη μέριμνα ώστε νά εναρμονισθούν οι κύκλοι σπουδών της Εκκλησιαστικής

μήνης εγκατάστασής τους στην Ελλάδα είναι αρκετά υψηλά.

Παρά το γεγονός ότι η άνεργία στην Ελλάδα φτάνει μόνο το 2,60) (σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας, Νοέμβριος 1979) διαπιστώνεται καθημερινά ότι πολλοί παλιννοσοῦντες άντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας. Από τον αριθμό των ατόμων που επισκέπτονται το Κ.Σ.Π.Μ. και δηλώνουν ότι έχουν πρόβλημα επαγγελματικής αποκατάστασης, μόνο ένα μικρό ποσοστό καταφέρνει νά τακτοποιηθεί επαγγελματικά στηριζόμενο στις δικές του δυνάμεις, π.χ. άνοίγει μιá δική του μικρή επιχείρηση, αγοράζει ένα ταξί κλπ.

(Συνεχίζεται)

Εκπαίδευσης προς τις αντίστοιχές τους βαθμίδες της Γενικής Εκπαίδευσης και νά διαμορφωθούν ανάλογοι τύποι Σχολείων μέσα σ' αυτούς τους κύκλους, που θά εξυπηρετούσαν ευχερέστερα και μέσα σ' ευρύτερα πλαίσια τον προορισμό της, σύμφωνα και με όσα συζητήθηκαν στην Βουλή κατά την ψήφιση του σχετικού νόμου (Συνεδρίαση ΙΕ', 1 Νοεμβρίου 1976). Έτσι προήλθε το Πρ. Δ) γμα 1025) 1977, με το οποίο δημιουργήθηκε στο χώρο της Μέσης Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης, κατά μετατροπή των 7) ξίων Ιερατικών Σχολών, 6) τύπος του 3) ξίου Εκκλησιαστικού Γυμνασίου και του 4) ξίου Εκκλησιαστικού Λυκείου, ενώ το χώρο της Ανωτέρας Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης τον εκάλυψε με την Ανώτερα Εκκλησιαστική Σχολή Αθηνών και τις δύο Εκκλησιαστικές Παιδαγωγικές Ακαδημίες, Βελβλας και Θεσσαλονίκης.

Παράλληλα, με το ίδιο Διάταγμα δόθηκε το δικαίωμα στους απόφοιτους των 6) ξίων Γυμνασίων και των Λυκείων, που θά ήθελαν νά ιερωθούν και που για διάφορους λόγους δέν μπορούσαν νά ακολουθήσουν την Ανώτερη Εκκλησιαστική Εκπαίδευση (ας σημειωθεί ότι και στις Σχολές αυτού του κύκλου, πέρα από τις εισιτήριες εξετάσεις, υπάρχει και περιορισμός στον αριθμό των εγγεγραμμένων), νά εγγράφονται στην Δ' τάξη των Εκκλησιαστικών Λυκείων, ώστε, προσθέτοντας στην έξακτη γενική τους γυμνασιακή - λυκειακή μόρφωση και την ειδική Ιερατική κατάρτιση, νά μπορούν νά χειροτονούνται, κατατασσόμενοι στην κατηγορία των εφημερίων στην οποία κατατάσσονται και οι άλλοι απόφοιτοι των Εκκλησιαστικών Λυκείων. Χωρίς αυτό το μέτρο, που όπως είναι φανερό από μόνο του δέν υποβαθμίζει καθόλου την Εκκλησιαστική Εκπαίδευση, ή Εκκλησία θά έχανε από τις τάξεις του κλήρου πολλούς απόφοιτους Λυκείου και 6) ξίου Γυμνασίου, που δέν θά μπορούσαν νά χειροτονηθούν άλλιώς και τά κενά θ' αναγκάζεταν νά τά καλύψει με ολιγογράμμιατους Ιερείς. Άλλωστε το Δ) γμα δέν αποκλείει σε κανένα την άνωτερη εκκλησιαστική μόρφωση, προσφέροντάς την, σε όσους μπορούν νά την ακολουθήσουν, στην Ανώτερα Εκκλησιαστική Σχολή Αθηνών, (σε τρία έτη σπουδών και όχι σε δύο, όπως είναι στο Ανώτερο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο), ή όποια τους εξασφαλίζει και το δικαίωμα κατατάξεως στην Α' μισθολογική κατηγορία Εφημερίων (και όχι στην Β', όπως τά Ανώτερα Φροντιστήρια). Είναι, λοιπόν, τουλάχιστο άδικο νά κατηγορείται το Υπουργείο Παιδείας ότι, με τά μέτρα αυτά που έλαβε για την Εκκλησιαστική Εκπαίδευση, την υποβάθμισε.

Τέλος σημειώνουμε ότι το Υπουργείο Παιδείας άφησε άθικτο το καθεστώς της Ριζαρείου Ανωτέρας Ιερατικής Σχολής (όπως ονομάστηκε το πριν Ανώτερο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο), ένόψη της γενικότερης ρυ-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ὁ συγχρονισμός τῆς προσφορᾶς τοῦ λόγου
τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διοργανωθὲν πρὸ τινων ἡμερῶν Συνέδριον Ἱεροκηρύκων εἶχεν ὡς θέμα του τὴν ἐξέτασιν τῶν τρόπων τῆς κατὰ συγχρονισμὸν τρόπον προσφορᾶς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς σημερινούς Ἕλληνας, οἵτινες ζοῦν ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς τηλεοράσεως, τοῦ ραδιοφώνου καὶ τοῦ τύπου, ἐν μέσῳ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, ὑπὸ τὴν ἀναμονὴν τῆς ἐντάξεως εἰς τὴν ΕΟΚ, ὑπὸ τὰς ποικίλλας ἐπιδράσεις τοῦ τουρισμοῦ, τῆς διακινήσεως καὶ τῆς μεταναστεύσεως καὶ ὑπὸ τὰ καταιγιστικὰ πωρὰ ποικίλων ἰδεολογικῶν ρευμάτων καὶ θρησκευτικῶν προπαγανδῶν.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος συγχρονισμὸς τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος δὲν σημαίνει ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν θησαυρῶν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ, ἀλλ' ἐπιδιώκει ἀπλῶς τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν τὸ πνεῦμα τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα καὶ πρὸς τὴν καθ' ἑαυτὸν ἐπικαιρότητα. Ὡς εἰδόντες ὁ κηρύξας τὴν ἑναρξιν τοῦ Συνεδρίου Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, «κάθε ἐποχὴ ἔχει τὰ προβλήματα της καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐπιβάλλεται ἀνάλογος προσαρμογὴ τῶν ἐντεταλμένων διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, δι' ἀνανέωσεως καὶ πλουτισμοῦ τῶν πνευματικῶν μας ἐφοδίων. Καὶ τοῦ-

θμίσεως τῶν θεμάτων πρὸ ἀνάγονται εἰς τὴν καθόλου ἀσκήσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου τοῦ Ριζαρίου Ἰδρύματος, ὅπως καθορίζεται εἰς τὴν διάταξιν τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἀρθροῦ 4 τοῦ Ν. 476) 1976 «περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως» καὶ γιὰ τὴν ὁποία ρύθμιση εἶναι ἀπαραίτητη ἡ πρότασις τοῦ Πολυμελοῦς Συμβουλίου Ἐκτελεστικῶν τῆς Διαθήκης Ριζάρη. Πάντως, τὸ Ὑπουργεῖο ἔχει καὶ δικό του σχέδιον γιὰ τὴν ἀξιοποίησιν καὶ τῆς Ριζαρίου Ἀνωτέρας Ἱερατικῆς Σχολῆς, γιὰ τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμον νὰ συζητήσει μετὰ τὸ ἀρμόδιον Συμβούλιον τοῦ Ἰδρύματος.

Με φιλικὰ αἰσθήματα

ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

Πρὸς

Τὴν Δ) νση τοῦ Δελτίου «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Ἰω. Γεωργιάδου 14 Ἐ ν τ α ὕ θ α — 140

το, οὐχὶ θεθαίως ὡς πρὸς τὴν βασικὴν δογματικῶς ἀποστολὴν τῆς Ἀγιοπάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ τὴν διὰ ταύτης προὑποτιθεμένην ἐξυγιάνσιν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς χριστιανικῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης, διότι «ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας...» (Ἐβρ. ιγ', 8), ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀνανέωσιν τοῦ πνευματικοῦ ὁλοσπασίου». Πρὸ πάντων, ὡς προσέθεσεν ὁ Μακαριώτατος, «ἐχομεν ἀνάγκην διαρκούς ἀνανεώσεως ἐπιχειρημάτων ἀντιμετωπίσεως πονηρῶν παραπλανήσεων, πρὸς ὁρθὸν διαφωτισμὸν τῶν ἐκάστοτε ἐναντι Χριστοῦ κλονιζομένων ἢ ἀδιαφόρων καὶ πάντη ξένων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων πάντοτε δεόμεθα τοῦ Κυρίου».

«Εὐρωπαϊκὴ πολιτιστικὴ Χάρτα».

Ἡ πρόσφατος ἐν Δελφοῖς συνάντησις (φθόρου) 30 διακεκριμένων Εὐρωπαϊκῶν διανοουμένων μετὰ τὴν συμμετοχὴν καὶ 4 μελῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἦτοι τῶν κ.κ. Γ. Μυλωνᾶ, Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, Π. Ζέπου, Κ. Τρυπάνη καὶ Δ. Ζακυνθηνοῦ, ἐπραγματοποιήθη (8-10/5/80) πρὸς θεμελίωσιν τῆς προεργασίας διὰ τὴν ἐκπόνησιν τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Πολιτιστικῆς Χάρτας». Ἡ Χάρτα αὕτη, συμφώνως πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος «θὰ καθορίξῃ ὠρισμένες βασικὰς ἀρχὰς καὶ ἀντικειμενικὰς σκοποὺς, πρὸς τὰς ἀποτελοῦν ἐλεύθερον ὁδηγὸν γιὰ τὴν ἐθνικὴν πολιτιστικὴν πολιτικὴν κάθε χώρας καὶ θὰ διαγράψῃ τὰ πλαίσια καὶ τὶς πολιτιστικὰς σχέσεις τῶν χωρῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης».

Ἡ σημασία τῆς συναντήσεως ταύτης εἶναι τερατοσία, διότι, ὡς ἐτιμολογῆται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργοῦ, ὅστις ἐκήρυξε τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς συναντήσεως, «γιὰ πρώτη φορὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τους 22 εὐρωπαϊκὰς χώρας συναποφασίζουσιν νὰ ἐνωθῶν σὲ μίαν προσπάθειαν, γιὰ νὰ καταγράψουν μίαν χάρταν μετὰ τὶς κοινὰς πολιτιστικὰς ἀξίες... Εἶναι εὐκόλον νὰ δεῖ κανεὶς τὴν πρωτοφανῆ αὐτὴν κίνησιν γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης».

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος «Εὐρωπαϊκὴ Πολιτιστικὴ Χάρτα» δέον νὰ ὑπομνησθῇ εἰς πάντας, διὸ τὸ θεμέλιον καὶ ἡ ζωτικὴ ἐντελέχεια τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι διάφορος τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Ὁ Χριστιανισμὸς, ὡς προσφώνως ἔχει παρατηρηθῆ, ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἐκπολιτιστικὴ, ἡμερωτικὴ καὶ προσοδευτικὴ δύναμις, καθ' ὅσον ἐξέθρεψε καὶ περιθάλλει τὸ πνεῦμα τοῦ ὄχι οὐδὲν πολιτισμοῦ εἰς τὸ ἄτομον, εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὸ κράτος κυρίως διὰ τῆς καλλιιεργείας

τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Ἰ. Μονὴ τοῦ Ὁσίου Λουκά.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱερῶς Συνόδου καὶ ἡγούμενος τῆς Ἱερῶς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκά πανοσ. ἀρχιμ. κ. Ἱερώνυμος Διάκων ἀπηύθυνε πρὸς πάντας τοὺς ἀρμοδίους καὶ ἰδίως πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Πολιτισμοῦ ἐναγωνίως ἐκκλήσεις πρὸς λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων διὰ τὴν διάσωσιν τῶν κειμηλίων τῆς ἱστορικῆς ταύτης Μονῆς.

Καθ' ἃ ἐπισημαίνει ὁ πατὴρ Ἱερώνυμος, τὰ κυριότερα προβλήματα, ἅτινα δέον νὰ ἀντιμετωπισθοῦν, εἶναι τὸ ἀκατοίκητον καὶ ὁ κίνδυνος τῆς καταρρέσεως τῆς δυτικῆς πτέρυγος τῆς Μονῆς· τὸ προβληματικὸν τῆς τελέσεως τῆς Θείας Δειουργίας συνεπεία τῶν ἀρξαμένων καὶ ἀπὸ πολλῶν εἰδῶν διακοπειῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας πρὸς ἀνεύρεσιν τοιχογραφιῶν· ὁ κίνδυνος τῆς καταστροφῆς τῆς βιβλιοθήκης· ἡ φθορὰ τῶν ἐγκλεισθέντων εἰς κιβώτια βιβλίων αἱ ἐπαπειλούμεναι ἀρχαιοσυλλεῖαι ἱστορικῶν ἐγγράφων καὶ κειμηλίων κ.τ.τ.

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐπιβάλλεται ἄμεσος κινητοποιήσις πάντων τῶν ἀρμοδίων, ἵνα ληφθοῦν ἰάχιστα πάντα τὰ μέτρα πρὸς περιφρούρησιν τοῦ πανσέπιου τούτου μνημείου, ὅπερ ἔχει τῶ ὄντι ἀποβῆ παγχοιτωανικὸν προσκῆνυμα.

Βράβευσις δίσκων βυζαντινῆς μουσικῆς.

Νέα ἐνδείξεις περὶ τοῦ ὅτι ἡ βυζαντινὴ μας Παράδοσις ἐκτιμᾶται καὶ κερδίζει ἔδαφος εἰς τὴν Δύσιν εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ μέγα διεθνὲς βραβεῖον τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας Charles Cros ἀπενεμήθη κατὰ τὸ τρέχον ἔτος εἰς ἄλμπουμ ἐκ δύο δίσκων (33 στροφῶν) βυζαντινῆς μουσικῆς, τὸ ὅστιον ἐκυκλοφορήθη προσφάτως ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ραδιοφωνίας (Radio France) μέσῳ τῆς Ἐταιρείας Ocora. Τὸ ἄλμπουμ τοῦτο περιέχει τὰς δύο Θείας Δειουργίας Ἰωάννου Χρυσοστόμου καὶ Μεγάλου Βασιλείου. Ἐομνηνευτὴς εἶναι ὁ Ἕλλην πρωτοπάλτης Θεόδωρος Βασιλικὸς καὶ κλιμάκιον τῆς χορωδίας του. Ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἄλμπουμ, καθὼς καὶ τὰ σχετικὰ καταποσιτικὰ κείμενα εἰς δύο ξένας γλώσσας, ἀφείλονται εἰς τὸν Ἕλληνα συνεργάτην τῆς Radio France Ἄσρη Φακίνον.

Ἡ ἀπονομὴ τοῦ μεγάλου διεθνοῦς βραβεῖου ἀφ' ἐνὸς προβάλλει διεθνῶς τὴν πολιτιστικὴν κληρονομίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποτελεῖ ὑψίστην τιμὴν διὰ τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν «δεδομένου ὅτι ἡ Ἀκαδημία Charles Cros συγκαταλέγεται σήμερον μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων γαλλικῶν ἰδρυμάτων με ἀναμφισβήτητο κύρος καὶ πνευματικὴ ἀκτινοβολία».

Ἡ ἀξιολόγησις τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'.

Μετὰ λύπης τὸ Χριστιεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶδε δημοσιευόμενον εἰς ἐσπερινὴν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα ἄρθρον ὅπερ προσπαθεῖ νὰ ἀμαυρώσῃ τὴν φωτεινὴν προσωπικότητα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ὅστις, ὡς ὀρθῶς ἐσημειώθη, «διὰ τὰ προστατεύση τὸ ἔθνος του, παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν του εἰς θάνατον ἀτιμωτικόν, τὸν ὁποῖον ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀποφύγῃ».

Ἡ ζωὴ καὶ δράσις τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε', πρέπει νὰ ἀξιολογηθῆται οὐχὶ δι' ἀπομονώσεως ἐνεργειῶν ἰνῶν ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῆς ποιμαντορικῆς φροντίδος καὶ σκοπιμότητος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιτάξεως αὐτῆς εἰς τὰς ποικίλας ἱστορικὰς συναρτήσεις τῆς. Ἀπὸ τιαύτης σκοπιᾶς οὐδεὶς θιασμός τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ μέγας Πατριάρχης δὲν ὑπῆρξεν ἐθνομάρτυρ καὶ ἱερομάρτυρ. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ε' ἐκονοσίως ἐξελέξατο τὴν ὁδὸν τοῦ μαρτυρίου, πεποινθῶς ὅτι τοῦτο θὰ ἦτο μία ἠθικὴ προσφορά εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους.

Ἐχθρότης ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν συνεχείᾳ δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ κατακλείς τοῦ ἄρθρου, ὅπερ ἐπιτίθεται ἐναντίον τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε', διέπεται ὑπὸ ἀσυνήθους ἐχθρότητος ἐναντίον τῆς καθ' ὅλον Ἐκκλησίας. Ἡ ἐχθρότης αὕτη φαίνεται εἰς τὴν ἐξῆς διατύπωσιν: «... ὅλοι αὐτοὶ οἱ Πατροκοσμάδες Αἰτωλοί, οἱ Διονύσιοι Σκυλόσοφοι, οἱ Παπαβλαχάδες, οἱ Γρηγόριοι Δικαῖοι, οἱ Ἀθανάσιοι Διάκονοι καὶ τόσοι ἄλλοι, ἦσαν πρῶτα ἀπὸ ὅλα λαϊκοὶ ἀγωνιστὲς καὶ ὕστερα ρασοφόροι. Πολὴν περισσότερο «ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες» καὶ πολὴν λιγώτερο ἢ σχεδὸν καθόλου ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοί».

Ἄλλ' ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη ἐν σημειώματι χριστιανικοῦ περιοδικοῦ, ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς εἶναι τελείως ψευδής. «Δὲν ἦτο ἐκκλησιαστικὸς λειτουργὸς ὁ Πατροκοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ἅγιος κήρυξ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἁγιοσείτης ἱερομόναχος; Δὲν ἦσαν καθόλου ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοὶ οἱ ἕνδεκα μητροπολίται, ποὺ ἠκολούθησαν τὸν Πατριάρχην εἰς τὸ μαρτύριον; Καθόλου ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοὶ ὁ Ναυπλίου Γρηγόριος, ὁ Χριστιανουπόλεως Γερμανός, ὁ Δημητσάνης Φιλόθεος, ποὺ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα καὶ τέλος εὐρέθηκαν τὸν θάνατον εἰς τὴν Τριπολιτσάν, διὰ τὰ προστατεύσασιν τὰ ποιμνία των καὶ τὴν Ἐπανάστασιν; Καθόλου ἐκκλησιαστικὸς λειτουργὸς ὁ Ρωγῶν Ἰωσήφ, ὁ φύλαξ ἄγγελος τοῦ Μεσολογγίου; Καθόλου ἐκκλησιαστικὸς ὁ Κορώνης Γρηγόριος, ποὺ τὸν ἐπέταξαν ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ φρουρίου σφαγμένον εἰς τοὺς πολιορκητὰς των Χριστιανῶν οἱ Τούρκοι διὰ τὰ τοὺς ἐκδικηθοῦν; Καθόλου ἐκκλησιαστικὸς λειτουργὸς ὁ Κύπρου Κυπριανός;».

Εἶναι ἀληθῶς ἀπογοητευτικόν, ὅτι ἡ ἀντικλησιαστικὴ ἐχθρότης ὁδηγεῖ εἰς παραλογισμούς, βλασφημίας καὶ συκοφαντίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Άρχιεπισκοπή Αθηνών

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών κ. Σεραφείμ ἐδέχθη τὴν 12ην Ἀπριλίου τὸν Πατριάρχην Αἰθιοπίας κ. Τέκλε Χαϊμάντ, συνοδευόμενον ὑπὸ πέντε Ἐπισκόπων.

Τὴν 29ην Ἀπριλίου ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν τὸν ἐν Ἀθήναις πρέσβυν τῆς Βουλγαρίας, τὴν 12ην μεσημερινὴν μετέσχε τῆς συνεδριάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τὴν 13.30' τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος Κοσμάτη, ἐνὼ τὴν 16.00' ὦραν ὑπεδέχθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Ἑλληνικοῦ τὸν Μακ. Πατριάρχην τῆς Βουλγαρίας κ. Μάξιμον.

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀ ν α κ ο ι ν ω θ ἔ ν Σ υ ν ἑ ἔ ρ ω ν

Ἰ ε ρ ο κ η ρ ὄ κ ω ν

Ἐκτὸν τριάντα ἱεροκήρυκες ἀπὸ ὅλες σχεδὸν τῆς Μητροπόλεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συγκεντρωμένοι ἀπὸ 28 Ἀπριλίου μέχρι 2 Μαΐου 1980 στὸ Διορθόδοξο Κέντρο (Ἱ. Μονὴ Πεντέλης) ζώντας τὴν ἀναστάσιμη χαρὰ εἶχαμε σὰν ἀντικείμενο προβληματισμοῦ καὶ ἐρεύνης τὸ θέμα:

«Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ».

Ἡ ἐρευνὰ μας διεξήχθη, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, σὲ ἀτιμόσφιαιρα δημιουργικῆς ἀναζητήσεως, κατανόησεως καὶ ἀγάπης. Ἡ συμμετοχὴ λαϊκῶν εἰδικῶν εἰσηγητῶν, ποὺ μὲ τὴ δική τους γλώσσα μᾶς παρουσίασαν τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο μᾶς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ δοῦμε εὐρύτερα τὸ ἔργο μας. Καρπὸς τῆς ὅλης προσπάθειας ἦταν νὰ γνωρίσωμε καλύτερα καὶ νὰ συνειδητοποιήσωμε τὰ νέα δεδομένα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας μέσα στὴν ἑποικία κινεῖται σήμερα ὁ ἐργάτης τοῦ Ἐθαγγελίου.

Ἀπὸ τίς εἰσηγήσεις καὶ συζητήσεις:

1. Διαπιστώθηκε, ὅτι συχνὰ τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως καὶ ἐπικοινωνίας συντελοῦν στὸν ἀποπροσανατολισμὸ, τὴν ἰδεολογικὴ σύγχυση καὶ τὴν ἠθικὴν κατάπτωση. Γι' αὐτὸ προτείνουμε τὴ διαμόρφωση τῶν προγραμμάτων τηλεοράσεως καὶ ραδιοφώνου μὲ ἀξιοποίηση τοῦ πλοῦτου τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἔθνικῆς μας παραδόσεως.

2. Ἐγίνε δεκτὸ, ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ Τουρισμοῦ προσφέρει μὲν οἰκονομικὰ ὄφελῃ καὶ συμβάλλει στὴ δημιουργικὴ ἐπικοινωνία τῶν λαῶν, εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα ἀπὸ πλευρᾶς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, γιὰ ν' ἀποφευχθοῦν οἱ ἀκόλουθοι κίνδυνοι: ἀλλοίωση τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἔθνικῆς ταυτότητος, ἀνηθιότης καὶ ἔκλυση ἠθῶν, γυμνισμὸς, διακίνηση ναρκωτικῶν, διάδοση ἀθεϊστικῶν ἰδεῶν κ.ἄ.

3. Ἀναγνωρίσθηκε τὸ ἄμεσο χρέος μας ἀπέναντι στοὺς Ἑλληνες ναυτιλλομένους καὶ τοὺς μετανάστες καὶ ἡ εὐθύνη μας γιὰ τὴν συμβολὴν στὴ διατήρηση ὀρθοδόξου καὶ ἔθνικῆς ταυτότητος στὸν Ἑλληνισμὸ τῆς διασπορᾶς.

4. Μὲ ἀνησυχία παρατηροῦμε τὴν ἐξάπλωση στὸν ἑλληνικὸ χῶρο διαφόρων θρησκευτικῶν κινήσεων ἀνατολικῆς προελεύσεως ἀμφιβόλου ταυτότητος καὶ ἄλλων ἀντιχριστιανικῶν ἰδεολογικῶν ρευμάτων καὶ προπαγανδῶν. Γι' αὐτὸ θὰ ἐπιδιώξωμε τὴν ουστηματικὴν ἐνημέρωσίν μας καὶ δραστηριοποίησιν γιὰ τὴν προφύλαξιν τῆς νεολαίας μας καὶ ἀποδόξωσιν τοῦ κινδύνου ἔθνικῆς ἀλλοτριώσεως.

5. Κοινὴ ἦταν ἡ διαπίστωση ὅτι σὲ ἐποχὴ ποὺ τόσοσ λόγος γίνεται γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καταπατεῖται ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια σὲ ὅλα τὰ μήκη καὶ πλάτη τῆς γῆς. Συμπαριστάμεθα μὲ τὴ σκέψιν καὶ τὴν προσευχὴν στοὺς διωκόμενους ἀδελφούς μας, σ' ὅποιοδήποτε μέρος κι ἂν βρίσκονται.

6. Τὰ σημερινὰ κοινωνιολογικὰ δεδομένα τοῦ ἑλληνικοῦ χῶρου ἐπιβάλλουν ζωντανὴ καὶ ἐπίκαιρη προσφορὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ στὸ λαὸ μας. Ὡστε τὸ αἰώνιο καὶ ἀναλλοίωτο στὴν οὐσία του μήνυμα τοῦ Ἐθαγγελίου, νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸ καὶ νὰ βοηθῆσαι: οὐσιαστικὰ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο στὴν ἀγωνία καὶ τὰ προβλήματα του.

7. Ἐκφράζομε τίς εὐχαριστίας μας στὴν Ἀποστολικὴ Διακονία, στὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδιαίτερα στὸν Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφείμ, ποὺ μᾶς ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία νὰ συναχθοῦμε ἐπὶ τὸ αὐτὸ, σὲ ἓνα Συνέδριο οὐσιαστικῆς ἐνημερώσεως καὶ ἀνανεώσεώς μας.

Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου

Τὴν 4ην Μαΐου ἐ.ε. εἰς τὴν πόλιν τῆς Κορίνθου καὶ εἰς τὸ Κινηματοθέατρο «ΗΛΕΚΤΡΑ», ἔλαβε χῶρον μεγάλη ἐορταστικὴ ἐκδήλωσις, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ καὶ πλήθους κόσμου.

Κατ' αὐτὴν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων, ἐπέδωσε τρία Βραβεῖα, μετὰ χρηματικῶν ἐπάθλων, 25.000 δραχμῶν διὰ τὸ πρῶτον, 15.000 δραχμῶν διὰ τὸ δεύτερον καὶ 10.000 δραχμῶν διὰ τὸ τρίτον, εἰς τοὺς πρωτεύσαντας μαθητὰς, εἰς διαγωνισμὸν πραγματείας μὲ θέμα «Ἡ σημερινὴ κρίσις τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας καὶ τὰ αἰτία τῆς», τὸ ὅποιον ἡ Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου προσεκήρυξεν. Τὸν θεσμὸν αὐτὸν καθιέρωσε πρὸ τριετίας ὁ Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων.

Ἐξ ἄλλου τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔγινε μεγάλη ἐορταστικὴ ἐκδήλωσις εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Μητροπόλεως, ἐπὶ τῇ λήξει τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ὅπου καὶ πάλιν ὁ Σεβ. κ. Παντελεήμων ἐπέδωσε τρία Βραβεῖα, μετὰ χρηματικῶν ἐπάθλων, 15.000 δραχμῶν διὰ τὸ πρῶτον, 10.000 δραχμῶν διὰ τὸ δεύτερον καὶ 5.000 δραχμῶν διὰ τὸ τρίτον, εἰς τοὺς πρωτεύσαντας μαθητὰς τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων Κορίνθου, εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐκθέσεως μὲ θέμα: «Τί δίδει ὁ Χριστιανισμὸς στὴ Νέα καὶ στὸ Νέο, ἐν συγκρίσει μὲ αὐτὰ ποὺ δίδει ὁ κόσμος καὶ ἡ ἀθεΐα», τὸ ὅποιον ἡ Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου προσεκήρυξεν μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων. Ἐδόθησαν ἐξ ἄλλου καὶ ἔπαινοι. Τὸν θεσμὸν αὐτὸν καθιέρωσε ἀπὸ ἐφέτος ὁ Σεβασμιώτατος.

Τὴν Πόλιν τῆς Κορίνθου ἐπισκέφθη ὁ Πατριάρχης Αἰθιοπίας κ. Τέκλε Χαϊμάντ μετὰ τῆς Συνοδείας αὐτοῦ. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων, μετὰ τριάκοντα Κληρικῶν ἀνέμενον τοὺς ὄψηλους ἐπισκέπτας εἰς τὴν Ἀρχαίαν Κορίνθον. Ἐξεναγήσαν τοὺτους εἰς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους καὶ τὸ Μουσεῖον, καθὼς καὶ εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐκίρρυσεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἐν συνεχείᾳ ἦλθον εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Πόλεως Κορίνθου, ἐπισκέφθησαν τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Λύκειον, ἀπὸ ὅπου ἀνεχώρησαν δι' Ἀθήνας. Προσφωνῶν ὁ Σεβ. κ. Παντελεήμων, ἀνέφερεν μετὰ τῶν ἄλλων: «Ἡ ἀρχαιότης, ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα, τὰ ὅποια ἐνώνουν τοὺς δύο λαούς». Ἀπαντῶν ὁ Πατριάρχης ἠδῆχαριστήσεν τὸν Σεβ. κ. Παντελεήμονα διὰ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν του καὶ ἐξῆρα τὰς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Τέλος ἀντηλλάγησαν δῶρα.

Ριζάρειος Έκκλησιαστική Σχολή

Προκήρυξη Διαγωνισμού

για την εισαγωγή Μαθητών

Η Ριζάρειος Έκκλησιαστική Σχολή προκηρύσσει διαγωνισμό εισαγωγής κατά το σχολικό έτος 1980-1981 στην πρώτη τάξη του τετρατάξιου Έκκλησιαστικού Λυκείου, έσωτερικών μαθητών, ως υποτρόφων της Ριζαρείου περιουσίας.

Οι εισιτήριες εξετάσεις θα διεξαχθούν στη Σχολή σε δύο περιόδους τον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο.

Δεν γίνονται δεκτοί στις εισιτήριες εξετάσεις οι έχοντες ηλικία άνω των 20 ετών.

Δεκτοί στις εισιτήριες εξετάσεις γίνονται: α) οι κάτοχοι ενδεικτικού προαγωγής Γ' τάξεως Μέσης έπτατάξιου Ίερατικής Σχολής, β) οι πτυχιούχοι Μέσου Έκκλ. Φροντιστηρίου τριτοβάθμιας φοιτήσεως, γ) οι κάτοχοι πτυχίου της τώως Μέσης Νυκτερινής Ίερατικής Σχολής Άθηνών, δ) οι κάτοχοι Άπολυτηρίου Έκκλ. Γυμνασίου και ε) οι κάτοχοι ενδεικτικού Γ' τάξεως τώως έξατάξιου Γυμνασίου ή Άπολυτηρίου τριταξίου Γυμνασίου, ανεξάρτητα άν έχουν πάρει μέρος στις εισιτήριες εξετάσεις για τα Λύκεια Μέσης ή Έπαγγελματικής Έκπαίδευσης.

Τά άπαιτούμενα δικαιολογητικά υποβάλλονται τουλάχιστον δύο μέρες πριν από την έναρξη των εξετάσεων.

Η Σχολή παρέχει δωρεάν εις τους υποτρόφους εκπαίδευση, τροφή, οίκηση, ένδυμασία, υπόδηση κ.λπ.

Πληροφορία παρέχονται κάθε μέρα στα Γραφεία Διοικήσεως της Σχολής, Βασ. Σοφίας 24, Άθήναι, Τ. 140 τηλ. 712.194.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**Ίερά Άρχιεπισκοπή Άθηνών**

Έχοντας ύπ' όψει τās διατάξεις των άρθρων 37, παράγρ. 2, και 67 του Ν. 590)1977, «Περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος», ως και τās διατάξεις των άρθρων 33 και 34 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού, «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προσκαλούμε, ίνα προσδώμεν εις ανακήρυξιν ύποψηφίου προς πλήρωσιν κενής θέσεως τακτικού Έφημερίου έν τή Ίερέ Ναή Άγίας Μαρίνης - Ίλισίω, καλούμεν τούς βουλομένους, ίνα καταλάβωσιν την Έφημεριακήν τούτην θέσιν και έχοντας τὰ ύπό του άρθρου 34)1α του αὐτοῦ ως άνω Κανονισμού προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσης της παρούσης προκηρύξεως εις τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ήμίν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Έν Άθήναις τῆ 28ῃ Ἀπριλίου 1980

† Ο Άθηνών ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ίερά Μητρόπολις Ν. Ίωνίας και Φιλαδέλφειας

Έχοντας ύπ' όψει τās διατάξεις του άρθρου 37 του ύπ' αριθ. 590)1977 Νόμου «περί του Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και τās των άρθρων 33 και 37

του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού «περί Ί. Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», καλούμεν τούς ενδιαφερομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, ίνα καταλάβωσι τās κενάς οργανιακές Έφημεριακές θέσεις των Ί. Ναών α) Άγίας Άναστασίας Περισσοῦ και 2) Άγίου Γεωργίου Έλευθερουπόλεως Ν. Ίωνίας, τῆς καθ' ήμās Ί. Μητροπόλεως, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσης της παρούσης διὰ του περιοδικού «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμίν αίτησιν μετά των άπαιτούμενων δικαιολογητικών.

Έν Ν. Ίωνία τῆ 25ῃ Ἀπριλίου 1980

† Ο Ν. Ίωνίας και Φιλαδέλφειας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Έχοντας ύπ' όψει τās διατάξεις των άρθρων 33 και 34 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, ίνα καταλάβωσι τās κενάς οργανιακές θέσεις τακτικών έφημερίων των κάτωθι Ίερών Ναών τῆς καθ' ήμās Ί. Μητροπόλεως όπως, έντός μηνός από της δημοσίευσης της παρούσης εις τὸ περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ήμίν σχετικήν αίτησιν μετά των άπαιτούμενων δικαιολογητικών, ίνα προσδώμεν εις τήν ανακήρυξιν των ύποψηφίων των έν λόγω κενών έφημεριακών θέσεων: α) Πορρωβίτσης, β) Πλατάνου, γ) Κερυνείας, δ) Κουνιάς.

Έν Αιγίω τῆ 26ῃ Ἀπριλίου 1980

† Ο Καλαβρύτων και Αιγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Εάθνης και Περιθεωρίου

Έχοντας ύπ' όψει: 1) Τās διατάξεις του ύπ' αριθ. 1938) 1973 Ν. Δ)τος, «Περί συστάσεως οργανικών θέσεων Διακόνων παρά τῆ Ίεράς Άρχιεπισκοπῆς Άθηνών και τας Ίερας Μητροπόλεσι της Έκκλησίας της Ελλάδος», 2) Τὸ άρθρ. 52 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ί. Συνόδου «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προσκαλούμεν τούς έχοντας τὰ ύπό των Θείων και Ίερών Κανόνων και των Νόμων του Κράτους προβλεπόμενα προσόντα και βουλομένους να καταλάβωσι τās θέσεις των Ίεροδιακόνων των Ίερών Ένοριακών Ναών 1) Άγίου Έλευθερίου Εάθνης, 2) Άγ. Δώδεκα Άποστόλων Εάθνης, 3) Μεταμορφώσεως του Κυρίου Εάθνης, 4) Τιμ. Προδρόμου Καθεδρικού Ναοῦ Εάθνης και 5) Άγίου Γεωργίου Εάθνης, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσης της παρούσης εις τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμίν σχετικήν αίτησιν μετά των νομίμων δικαιολογητικών.

Έν Εάθνη τῆ 29ῃ Ἀπριλίου 1980

† Ο Εάθνης και Περιθεωρίου ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Κερκύρας και Παξών

Έχοντας ύπ' όψει τὰ άρθρα 33-37 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος «Περί Ί. Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προσκαλούμεν τούς έχοντας τὰ νόμιμα προσόντα και βουλομένους να καταλάβωσι μίαν των κάτωθι κενών οργανικών Έφημεριακών θέσεων, όπως έντός μηνός από της δημοσίευσης της παρούσης προκηρύξεως έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμίν τὰ άπαιτούμενα δικαιολογητικά. 1) Ί. Ναοῦ Άγ. Θεοδώρου, Μαγουλάδων, 2) Ί. Ναοῦ Άγ. Στεφάνου, Σκριπεροῦ, 3) Ί. Ναοῦ Άγ. Χριστοφόρου, Βιστωνά, 4) Ί. Ναοῦ Άγ. Νικολάου,

Γιαννάδων, 5) 'Ι. Ναού 'Αγ. Δημητρίου, 'Ανω Παυλιάννας, 6) 'Ι. Ναού 'Αγ. Νικολάου, Κοφοχειλάδων, 7) 'Ι. Ναού Τζεξιαρχών, 'Επισκοπικών, 8) 'Ι. Ναού 'Αγ. Γεωργίου, Κληματαίας, 9) 'Ι. Ναού 'Αγ. Θεοδώρων, 'Αγίων Δούλων, 10) 'Ι. Ναού 'Αγ. Πάντων, Στρογγυλής.

'Εν Κερκύρα τῆ 7ῃ Μαΐου 1980

† 'Ο Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν

'Εχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν καὶ 'Εφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν 'Ιερῶν Κανόνων καὶ 'Εκκλησιαστικῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα πρὸς κάλυψιν τῶν κενῶν 'Εφημεριακῶν θέσεων τῶν κάτωθι: 'Ιερῶν Ναῶν, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῇ Περιοδικῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά, διὰ τὰ παρατέρω: 1) 'Αγίου Γεωργίου, Δήμου Βροντάδου, 2) 'Αγίου 'Ιωάννου Θεολόγου, Κουρουνίων καὶ 3) 'Αγίας Τριάδος, 'Ελάτης.

'Εν Χίῳ τῆ 7ῃ Μαΐου 1980

† 'Ο Χίου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις 'Ιωαννίνων

'Εχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33, 34, 35 καὶ 36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν καὶ 'Εφημεριῶν» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίῳ πρὸς πλήρωσιν τῆς ὀργανικῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας τῆς νεοϊδρυθείσης 'Ενορίας 'Ανατολῆς 'Ιωαννίνων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι: θὰ προτιμηθῶσι 'Εφημέριοι Α' ἢ Β' κατηγορίας.

'Εν 'Ιωαννίνοις τῆ 13ῃ Μαΐου 1980

† 'Ο 'Ιωαννίνων ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

'Εχοντας ὑπ' ὄψει 1) τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1398 τῆς 19ῃς Μαΐου 1973 Νομοθετικοῦ Διατάγματος (ΦΕΚ 112) 23. 5.1973 τ. Α') «Περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων διακόνων παρὰ τῇ 'Ιερᾷ 'Αρχιεπισκοπῇ 'Αθηνῶν καὶ ταῖς 'Ιεραῖς Μητροπόλεσι τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος», 2) τὴν ὑπ' ἀριθ. 45 τῆς 19ῃς 'Ιουλίου ἀπόφασιν ἡμῶν καὶ 3) τὸ ἄρθρον 33 τοῦ Κανονισμοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν καὶ 'Εφημεριῶν» προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίῳ διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ὀργανικῆς θέσεως Διακόνου διὰ τὸν 'Ιερὸν Ναὸν 'Αγίου Γεωργίου Καλαμάτας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν 'Ιερῶν Κανόνων, 'Εκκλησιαστικῶν Νόμων καὶ Κανονισμῶν ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῇ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νόμιμα δικαιολογητικά καὶ πιστοποιητικά διὰ τὰ παρατέρω.

'Εν Καλαμάτα τῆ 14ῃ Μαΐου 1980

† 'Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
'Εκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† 'Ο Σάμου καὶ 'Ικαρίας

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† 'Ο Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου
ΤΙΤΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

'Ακαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) 'Εσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) 'Εσωτερικοῦ: Δολλάρια 15 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνης, 'Ακαδημαϊκός, 'Ομοτ. Καθηγητοῦ Παν/μίου 'Αθηνῶν, Θεολογία καὶ Θεολόγοι.

Σεβ. Μητροπ. Κορίνθου Παντελεήμονος, Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Σεβ. Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Παράδοση καὶ 'Ανανέωση.

Σεβ. Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης 'Αντωνίου, 'Η ἀγάπη ἐν τῇ Καθολικῇ 'Επιστολῇ 'Ιακώβου τοῦ 'Αδελφοθέου.

Σεβ. Μητροπ. Περιστερίου Χρυσόστομου, 'Επὶ τῇ Παπικῇ ἐπισκέψει εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον.

Σεβ. Μητροπ. Σταυρουπόλεως Μαξίμου, Αἱ ἐκ τοῦ Μυστηρίου τῆς 'Αποκαλύψεως ἀπορρέουσαι εὐθύναι καὶ ὑποχρεώσεις τῆς 'Εκκλησίας.

'Αθανασίου Μπασδέκη Δρ. Θ., Αἱ Διεκκλησιαστικαὶ Σχέσεις τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας ἐν τῇ Δυτικῇ Γερμανίᾳ.

'Ερευνα τοῦ Κ.Σ.Π.Μ., Προβλήματα ἐπανένταξης τῶν 'Ελλήνων μεταναστῶν πρὸς παλινοστοῦν.

'Επιστολὴ τοῦ 'Υπουργοῦ Παιδείας γιὰ τὴ Ριζάρειο.

Παρατηρήσεων στήλη.

'Εκκλησιαστικὰ χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ 'Αθῆναι, 'Ιασιῶν 1 — Τηλ. 710.73

... Προσταθμίας Τυπογραφείου: 'Ιωάννης Μιχαήλ. 'Αναστασία 3, Ζαγράφου. Τηλ. 7787.978.